

Bixente Hirigaray Labéguerie

Historiako Gradua

2014-2015 ikasturtea

**Txanponaren erabilera Donemiliaga Kukula
monasterioaren agirien arabera, X-XI. mendeetan**

Juan José Larrea

Erdi Aroko saila

AURKIBIDEA

Laburpena.....	3
Sarrera.....	5
Analisia	
1. Testuinguruaren barnean	
1.1. <i>Raisce</i> -aren kokapen geografiko eta kronologikoa.....	11
1.2. <i>Raisce</i> -aren izaera geografikoki.....	17
1.3. <i>Raisce</i> -aren izaera kronologikoki.....	19
2. Testuingurutik kanpo	
2.1. <i>Raisce</i> -aren balioa prezioaren balioarekiko.....	22
2.2. <i>Raisce</i> -aren izaera prezioaren izaerarekiko.....	24
2.3. <i>Raisce</i> -aren izaera salgaiaren izaerarekiko.....	25
Ondorioa.....	26
Bibliografia.....	29
Becerro Galicano-ko testuak.....	31

LABURPENA

Lan honetan, Donemiliaga Kukulako Becerro Galicano kartularioa izan da ene euskarria. Izan ere, arlo ekonomikoari buruzko berezitasun bat nahi izan dut aztertu: *raisce*-a. Hitz hau, gaur egun, ez da oraindik argitua eta etimologia arabiarrekoa da. Kartularioko testu batzuetan agertzen da, ondasun higiezinaren trukaketa edo salmentetan hain zuzen ere. Salgaiari ematen zaion prezioaz gain, *raisce*-a gehitzen zaio. Tradizio kulturala edo ekonomiko-soziala izan, ene helburua izan da hitz honi buruzko hurbilketa baten egitea, azken finean, hobeki ulertzeko gisan. Lanketa honetan, definizio zehatz baten aurkitzea zaila zenez, landu nahi izan ditut hitzaren agerpen geografiko, zoin, kronologikoak, baita, bere izaera eta balioak ere. Lehenik, lekua eta denbora izan ditut bere balio eta izaeren konparatu eta aztertzeko, ondotik, *raisce*-a bera prezioa eta salgaiarekin alderatzeko. Testuinguruaren barne eta kanpo dauden aspektu hauek landu ditut, kartularioko beste testuak hunki gabe. Beraz, lana *raisce* hitza daukaten testuetan mugatu dut. Era berean, erosle eta saltzaileekiko harremanak ikertzeko beste testuen beharra neukanez eta aspektu hori oso konplexua zenez, ez diot honi ekin.

Geografikoki eta kronologikoki, hitzak duen presentzia jorratuz, ohartu niz berezitasun batzuk agertzen zirela - azpimarratuz ez zirela derrigorrez berezitasunak, baina, leku eta denboraren ezaugarri hauei arrazoi "arrunt" batzuk eman zitezkeela - eta beste batzuetan, ez zela aspektu azpimarragarririk. Bi ezaugarri hauek konduan hartuz, saiatu niz *raisce*-a bere testuinguruan kokatzen, ondorio batzuk ateratzeko gisan. Gainera, hasieratik azpimarratu dut gaurko logika ekonomikoekiko ahal bezainbat gardentasun atxikitzen saiatu nintzela, garaiko testuinguruaz urruntzen den interpretaziorik ez egiteko gisan.

Bukatzeko, lan guztia bibliografia ahal bezain zabal batekin osatu nahi izan dut giro sozio-ekonomikoa - bereziki ekonomikoa, harremanen aspektua ez dudalako landu - ulertzeko gisan. Hala ere, notatu behar da garaiko ekonomiari buruzko lan guti daudela eta dauden urriek ez dutela argibide nabarmenik ematen. Gainera, alde batetik al-Andalus eta bestetik erreinu giristinoen arteko harreman eta giro nahasiak ekonomia eta gizartearen ulertzeko zailtasunak jartzen dizkigu gaur egun oraindik.

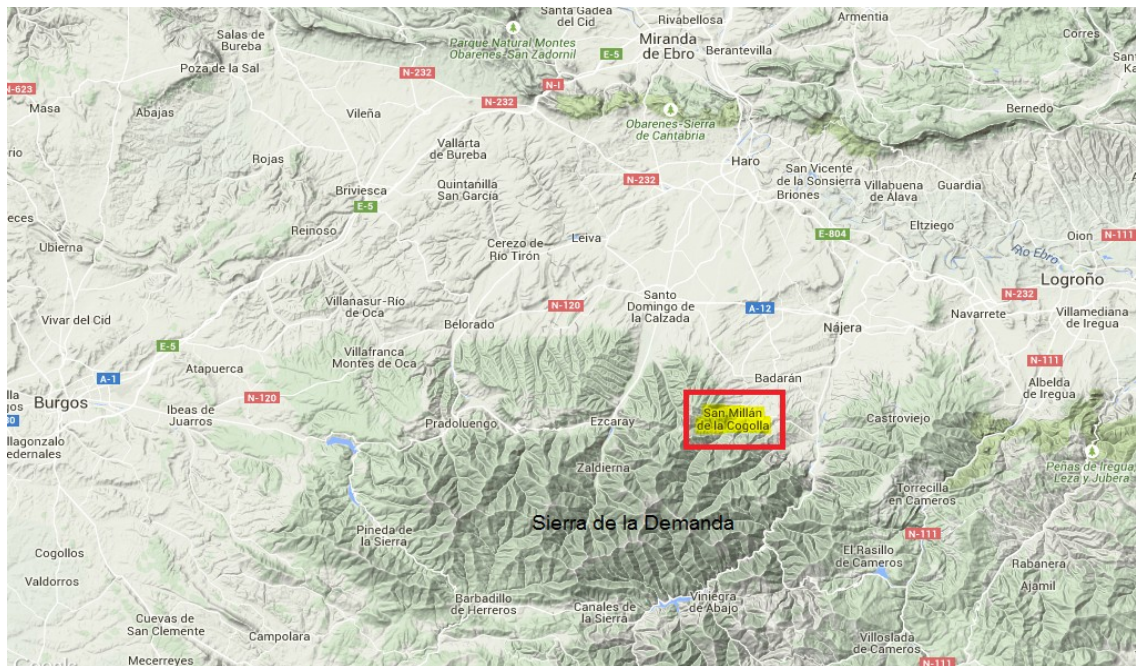
Txostenaren bukaeran, erabili ditudan testuak daude, irakurlea laguntzeko.
Ondorioz, lan hau, *raisce* hitzaren inguruko lehen hurbilketa bat nahi da izan.

SARRERA

Txosten honetan, Donemiliaga Kukulako *Becerro Galicano* izeneko kartularioa ukanen dugu oinarri gisa. Kartulario monastiko hau, gaur egungo Errioxako Donemiliaga Kukulako monastegian idatzia izan zen 1195. urte inguruan. 750 dokumentu dauzka, 759-1194 urteen artean kokatuak, baita beste hogeit bat dokumentu XIII. mendekoak, idazkera karolingiarrean idatziak. Hizkuntza latin bilakatua da, gaztelaniaren lehen aztarna nabarmentsuekin. Bestalde, herrien aldaketa geografiko eta toponimikoek arazo batzuk sor ditzake testuak kokatzerako orduan.

VIII. mendetik eta Al-Andalus-eko konkista hasiz geroz, XII. mende arte, España giristinoa lantzeko iturri nagusienetako bat da. Bide bereti, Errioxa, Nafarroa, Gaztela, Araba eta Bizkaiko gizarteak ulertzeko baliagarria izan daiteke, Nafarroa eta Gaztelaren artean iraunkorra izan zen gatazka gune baten erdian kokatzen zelariak monastegia.

Orografikoki, Donemiliagako Kukula Sierra de la Demanda Iberiar Sistema mendigunearen iparraldean dago. Izan ere, bazter-bazterrean kokatua da, bailara batean hain zuzen ere: Iberiar sistema bere hegoaldean hasten da. Beraz, Donemiliagaren iparraldean lautada bat dago, hamabost bat kilometrotara Konpostelako Donejakueko bidea bertan pasatzen delarik.

1. dokumentua

Gure lana kartularioan agertzen den hitz batetan oinarrituko da: *raisce*. Hitz honek etimologia arabiarra dauka, *riswa* alegia. Honi buruzko informazio biziki guti dago. Badirudi *albaroc* hitza (etimologia arabiarrekoa: *baraka*) sinonimoa duela, eta *roboratione* hitza ere formulazio berdinetan agertzen dela¹.

Raisce, Donemiliaga Kukula inguruan gauzatzen diren salerosketetan agertzen da. Izan ere, trukaeta edo salerosketa batean, saldutakoaren truk, prezio bat jasotzen da. Gure kasuan, prezioarekin batera, *raisce*-a ere jasotzen da, prezioan bezala, izaera eta balioak zehaztuak direlarik. Ikuspuntu ekonomiko batetik, suposa daiteke transakzioaren burutzerat datorren kontzeptua dela. Bestalde, txanponetzkoa izan daiteke edo espeziezkoa. Hona adibidez bat:

Ego Aketi Pasqualez et mater mea Elo, placuit nobis et vendimus ero nostro propio de Costa, ad latus de illo ero de Oveco Ceco, ad tibi, Oveco, et ad abbate domno Oveco, in precium quantum placuit, et dedisti nobis XXVI solidos, et raisce, arenzata de vino, X panes et arietem².

Lana, *raisce* hitza daukaten eta 1000-1100 urteen arteko testuetan baizik ez da oinarrituko. Erabili dudana euskarria Becerro Galicano-aren edizio digitala da³, BGBD izendatuko duguna. Bertsio honetan, Ledesmak eta Ubietok osatu zituzten testuen izenak ere agerai dira, baina, ez ditugu erabiliko.

Gure kasuan, garrantzitsua izanen da terminologia baten zehaztea. BGBD-an agertzen diren parte edo dokumentu ezberdinak, "testuak" deituko ditugu, eta, edukitzen dituen parte ezberdinak "paragrafoak". Trukaketa edo salerosketaren baitan, salduko dena "salgaia" izanen da eta trukean ematen dena "prezioa", izan diruz edo espeziez. "Izaera" deituko diogu, salgaia, prezioa edo *raisce*-a osatzen duen entitateari, adibidez, *ager*, sos edo ogiari. Bukatzeko, "balioa" deituko diogu salgaiaren tamainari, eta, prezioaren, zein *raisce*-aren baloreari edo osatzen duen izaeraren kantitateari.

Besteak beste, edizio honetan hamazazpi testu erabili ditut. Hona hemen hamazazpi testuen zenbakia (bertsio digitalean agertzen diren ordenean) eta testuen

---

1. MENÉNDEZ PIDAL, *Léxico*, 592. orr. Hemen *resce* terminologia erabiltzen du eta sinonimoa *alboroque* edo *albaroc* da.

2. BGBD 238.

3. Donemiliaga Kukulako Becerro Galicanoaren edizio digitala: <http://www.ehu.es/galicano/?l=eu>

urtea, bertsio digitalean markatzen duen bezala (raise paragrafoa daukatenean urtea ez da agertzen hemen):

Testuaren zenbakia	238	118	29	348	48	511
Testuaren data(k)	1034/36	1044	1048	1045-1062	1064	1065

Testuaren zenbakia	702	9	47	224	595	15
Testuaren data(k)	1081	1082	1085	1086	1086	1084-1088

Testuaren zenbakia	460	428	26	20	16
Testuaren data(k)	1088	1090	1095	1070/82-1098	1099

2. dokumentua

Zehaztu beharra dago ez dituztala testu hauek haien osotasunean landu, baizik eta *raise* hitza zeukaten paragrafoak.

Ene asmoa, hitz honi buruzko hurbilketa bat egitea izan da. Honen esanahi edo definizio zuzena ondorioztatzea zailegia denez, inguruko kontzeptuak, ideiak eta berezitasunak aurkitu eta analizatu nahi izan ditut. Bestalde, honen erabilpena gauzatu zuen testuingurua ulertzera ere ahalegindu naiz.

Lehen atal batean, irizpide hauek erabili ditut: *raise*-aren agerpena geografia eta kronologiarekiko. Bi irizpide hauen arabera, ohartu niz testuekin lau multzo egin zitezkeela. Lau multzo hauek eskaintzen zuten kronologiaz baliatuz, *raise*-aren izaera landu dut, lehenik geografikoki eta gero kronologikoki, ikusteko biek eraginik zeukatenentz azken honengan. Bestalde, ene nahia *raise*-aren balioaren aztertzea zen, aurreko bi irizpideak erabiliz, baina, ekibalentziarik ezin dudanez egin izaera ezberdinen artean, atal hau ezin izan dut landu.

Bigarren atal batean, testu guziak elgarrekin hartuz, *raise*-a prezioarekin konparatu dut, lehenik bien balioa alderatuz, eta gero, bien izaera, ikusteko harremanik zegoenez.

Hirugarrenik, *raise*-a salgaiarekin konparatu dut, bien balioak alde batera utziz, salgaien izaerarik ez zelako, eta, bien izaera ikertuz, hemen ere, ikusteko loturarik egin zitekeen.

Aldez aurreko ohar metodologikoak

Edozein analisi hasi aitzin, aipatu nahi nituzke kartulario bat aztertzerakoan agertzen diren zailtasunak, mugak eta idekidurak. Zailtasunak ugariak dira. Hauek, lehen mailako dokumentu eta kartularioaren idazketan egon diren baldintzei lotzen dizkiet, baita bien arteko loturari ere. Alde batetik, konduan hartu behar da (lehen mailako) dokumentua idatzi zuenak, gertakizun edo esaldi batzuk ez zituela idatzi, eta beste batzuk bai. Testuak, monastegiko eskribek idazten zituzten saltzaile edo erosleen izenean, idazkeraren monopolioa zeukatelako garain. Hori dela eta, nahitara egina izan edo ez, idazte ala ez idazte honek bere esanahia dauka dokumentuaren helburuari edo testuinguruari dagokionez. Gizartea eta ekonomiaren ezaugarrien inguruko zantzuak erakusten dizkigute, horregaitik, ez dira bazterrera utzi behar analisisa egiterakoan.

Beste aldetik, aurreko garaietako lehen mailako testuen bidez ekoiztutako kartularioa idatzi zen momentuko irizpideek ere, hots 1195. urte ingurukoek, haien garrantzia daukate eta erabateko moldaketa ekar dezakete dokumentuan. Izan ere, esaldien moldaketak egon daitezke, nahitara eginak eta zailak direnak ikusteko. Bainan, kartularioak ahazte edo falta batzuk ere islada ditzake, adibidez, izen bat ahaztuz, edo bestela ere, data bat gaizki idatziz. Testuaren esanahiaren arabera, huts edo falta egite batzuk ondoriozta daitezke, zinez zentzurik ez dutenean. Bainan, berezitasun batzuk huts batzuk bezala kontsideratzeak, historialariarengatik errextasun bat bezala ikus daiteke. Bukatzeko, huts batzuk ikustea kasik ezinezkoa da eta ulermen faltsu batera eramán gaitzake. Ondorioz, kartulario baten ikerketan jarduterakoan, zuhurtziaz ibili behar da eta arreta handiz tratatu behar dira aurrera eramaten ditugun analisi eta ondorioak. Transmisioaren nolakotasunak bere zentzua dauka.

Haien aldetik, mugek testuari zentzu oso bat ematen eragozten gaituzte. Esan beharra dago, hitzaren ulertzeko, gero eta informazio gehiagok, gero eta ulermen handiago batera ekarriko gaituztela. Bainan, hala nola, testua non idatzia izan den tokiaren ez idazteak, edo benetan trukatua izan den objektuaren izaera ez idazteak, muga batzuk erakuts ditzake. Gure lana, *raise* hitza daukaten testuetan mugatzen bada, beste lanketa batzuen kasuan, elementu batzuen faltak, testu espezifiko batzuetara mugatzera behartu ditu ikertzaileak. Adibidez, Casauriako San Clementeren kartularioaren ikerketan, lur-azalen taimana eta prezioa ez daukaten testuak bazterrera

utziak izan ziren⁴. Hizkuntzak ere bere mugak sor ditzake, beste hitz batzuk ere ulergaitzak izan daitezkeelakotz oraindik.

Bukatzeko, idekiduren aipamenean, onargarri izan daitezkeen interpretazioak sar ditzakegu. Informazio faltak, hitzei hainbat zentzu ematea ahalbidetzen digu. Gainera, gure lana hamazazpi dokumentuetan mugatua denez, lanketa, kartularioko beste testuekin konpara daiteke, baita beste monasterioetako kartularioekin ere, aldaketak, ezberdintasunak eta berdintasunak atzemateko gisan.

Orain, testuingurua eta *raisce* hitza ulertu nahi baditugu - edo eskala ttikiago batean, haien inguruko ideiak edo berezitasunak xexitu -, konduan hartu behar dugu testuak beste gizarte eta aro batetik datozela eta beraz, logikak zinez ezberdinak direla. Gaur egungo ekonometria XI. mendera egokitzea huts bat da. Garaiko logikak erabat ezberdinak izanen ziren, harreman eta salerosketetan - trukaketak barne -. Ildo beretik, pentsa daiteke *raisce* kontzeptua ez dugula gaur egun bereganatu, garaiko beste logika bati erantzuten diolako eta gaur egungo ekonomian honen lekua ez lukeelako, zentzugabekeriz ez baldin bada. Laurent Feller-ek esplikatzen duen bezala, batzuek zientzia ekonomikoa merkatu ekonomiari baizik ez diote aplikatzen, hau da, gaur egungo ekonomiari, non esfera ekonomikoa gizartean sartua den, aurreko garaietara zabaldu gabe, Polanyi-ren gisara⁵. Beste batzuek aldiz, zientzia ekonomikoa aurreko garaietan ere kontrastatu dute, fenomeno sozial eta kulturalak estaliz eta interpretaziorako modelo erreduzitaileak erabiliz:

Aujourd'hui, l'option de nombreux historiens économistes est inverse : ils dénie toute spécificité aux périodes non contemporaines et leur appliquent sans états d'âme les méthodes de la science économique : la science économique envahit, avec ses modèles réducteurs d'interprétation des comportements, l'ensemble des phénomènes sociaux et culturels et considère que les comportements humains ne sont "rien d'autre que" - [...] - des comportements individuels susceptibles d'être expliqués par la "maximisation sous contraintes" d'un intérêt, d'une satisfaction ou d'une préférence⁶.

---

4. FELLER et al., *Fortune*, 9. orr.

5. Ibid., 5. orr.

6. Ibid., 5-6. orr..

Ikerketa hori segituz, nik ere nahi izan ditut testuak gardentasun handienarekin analisatu, ahal bezain bat idekidurarekin interpretatzeko gisan. Analisi bikoitza egin dut, kontzeptuak testuinguruaren barnean (geografian eta kronologian) lantzen saiatuko gira, bainan, baita testuingurutik kanpo ere (salgaiaren eta prezioaren izaera eta balioarekiko⁷). Garrantzi handiarekin tratatuko dugu *raisce*-aren izaera, batzuetan objektu bat delako, besteetan txanpona, edo bestela biak. Testuinguru honetan, diru zirkulazioaren ezaugarri batzuk aipatuko ditugu, garaia eta tokiari dagokionez, baita diruak izan dezakeen objektu baten neurtzeko instrumentuaren izaera, Feller-ek Italiako Abruzzo eta Sabinan egindako diru zirkularioari buruzko ikerketan azpimarratzen duen bezala eta beranduago ikusiko duguna⁸.

Bestalde, gaur egungo lanketek galdegiten duten bezala, dokumentu historikoen lanketak giza-zientzia ezberdin eta anitzen interpretazioak behar lituzke, ondorioak ahal bezain zuzenak eta gardenak izateko. Aldiz, ene lana, nik eremandako urratsen emaitza bat da, ene ikasketen denboran bereganatu dituztan jakintzen eta ikuspunduen bidetik besteak beste. Orduan, konduan hartu beharko da ene interpretazioen eta aurkikuntzen hertsitasuna.

---

7. FELLER et al., *Fortune*, 6. orr: transakzioak testuingurutik kanpo lantzeko - "*une analyse décontextualisée*" -, hiru kontzeptu hauek hartzen dituzte konduan (salgaiaren izaera, kantitatea eta prezioa).

8. Id., "Conditions", 2. orr.

ANALISIA

1. Testuinguruaren barnean

1.1. *Raise*-aren kokapen geografikoa eta kronologikoa

Gure lehen azterketa geografian zentratuko da. Esate baterako, hitzak daukaten testuen kokapen soil baten analisia egingen dugu.

1034/1036-1048

3. dokumentua

Raise-ri lotuak dauden salerosketei dagokienez, Grañon, Alesanco eta Cañas (Cannas) kokalekuak dauzkagu, kronologikoki jarraian - 1034/1036⁹-1048 bitartean - eta ber eskualdean kokatuak. 118. dokumentuko Vallotaren kokapenarekin zuhurtziaz ibili behar da, *raise* hitza Alesanco-n dagoen solareari lotua delako berez eta ez Vallotako lurrari: lur honi buruzko salmenta-agiria, Alesancoko orubea aipatzen den 9. Dokumentuaren datazio zuzena ez da ezagutzen, 1034 edo 1036koa izan daiteke.

aurreko paragrafoan dago. Baina, Vallotaren pasartean, salerosketa bat baldin badugu ere - *vendimus* -, ez dago preziorik. Beraz, bi soluzio daude. Pentsa daiteke Alesancoko solarearen prezioa Vallotako lurrarekin ere lotuta dagoela, hau da, prezioak bi lekuetako ondasunak ordezkatzeko dituela eta bide beretik *raisce*-ak ere. Horiek hola, lau toki hauek San Millanen iparraldean daude, Donejakue bidearen inguruan eta haien artean hurbil.

Dena dela eta, *raisce* hitza geografia zehatz batean agertzen da eskusiboki, epe mugatu batean. Garai honetarako, ez diogu garrantziarik emanen Donejakueko bideari. Izan ere, XI. mendean ez zen oraindik hainbeste garatua. Penintsulako erreinu giristinoetako interesak XII. mendean baizik ez dira hasiko mamitzen¹⁰. Donemiliagako Kukulatik gertu dagoen eta Donejakueko bidean dagoen Santo Domingo de la Calzada ere XI. mendean baizik ez zen eraiki¹¹. Honek erakusten du ez zegoela oraindik lurraldearekiko lotura handirik.

Beraz, konduan hartu dezakegu 1034/1036-1045 urteen artean *raisce*-ak biltzen duen eremu multzoak eskusibitate ukatea. Bainan, fenomeno hau esplikatu daiteke suposatuz, garai honetan, leku honetan baizik ez zirela ondasun salerosketak egin. Bestalde, *raisce*-arekin bukatzen ziren transakzioak egon zitezkeen, ondotik, Donemiliagako Kukularekin lotu ez zirenak, eta beraz, kartularioan agertzen ez direnak eta gaur egun desagertu direnak.

---

10. GARCÍA TURZA, *Introduction*.

11. PASSINI, "Morphologie", 117. orr.

1045-1058

4. dokumentua

Ondotik, 1045 eta 1058 urteen arteko dokumentuak dauzkagu, Becerro Galicano Digitallean, dokumentu berdin baten baitan bilduak (dokumentu osoa, *raise*-rik ez daukaten eta interesatzen ez zaizkigun parteak konduan hartzen baditugu, 1062 urte arte doa), Santa María del Valle-ko ondasunak aipatzeko. Esplikatu behar da hemen ondasunak pilatu zirela eta transakzioak idatzi. Berantago, monasteri Donemiliagako Kukulari lotu zitzaion eta aipatu idatziak Becerro Galicanoan transkribatu ziren. Fusionatze honek Santa Maria del Valle-ko dokumentuak San Millaneko kartulario batean egoteak ulergai egiten du, bertako kartularistek, bereganatu zituzten ondasunen artxiboak berridatzi zituztelako.

Orduan, monasterioari loturik dauden eta salerosketa momentuan *raise* kontzeptua bereganatu duten tokiak Santa Maria del Valle eta Lequinizi-n dira, hots, San Vicente del Valletik gora doan haranean, bertatik Tiron ibaia isurtzen delarik. Haran hori Iberiar sisteman mendebalderago dago, gaur egungo Burgos-eko probintzian. San Millan-etik bertara joateko buelta handi bat eman behar da, edo Sierra de la Demanda zeharkatu mendebalderuntz. Orografikoki biek ber paisaia aurkezten digute

Izan ere, 1048tik goiti, haran honek, lantzen ari garen kontzeptuaren eksklusibitatea dauka, aurreko kasuan gertatu zen bezala. Hitza beste leku konkretu bati lotu zitzaion eta aurrekoa abandonatu zuen. Pentsa genezake leku hortatik desagertu baino, leku hauek ez direla gehiago agertzen kartularioan. Alta, 1048 urtetik goiti, Alesancon saldu diren lurren aipamenak ikusgai dira, 1088 urteko 460. dokumentua bezala, azalpen hau deusezten dutenak :

Sub nomine sancte et individue Trinitatis. Ego Azenari Garceiz, tale venit voluntas vel necessitas ut venderem ortum meum pro*<i>*um ad tibi, domno Blasio abbati, in villa que vocitant Alesanco, in precio que nobis placuit, id est, XX solidos, et in raise, X argentos. Hoc precium totum accepi et post modum deinceps habeatis illo orto usque in seculum¹².

Beraz, *raise* bi garai ezberdinetan bi leku ezberdinetan agertzen da eta bakarrik bi leku hauetan, dagokien garaiaren arabera. Orduan, garai ezberdinetako lekuen eksklusibitateak atenzioa deitzen du eta azterketa sakonago bat merezi luke.

1064-1065

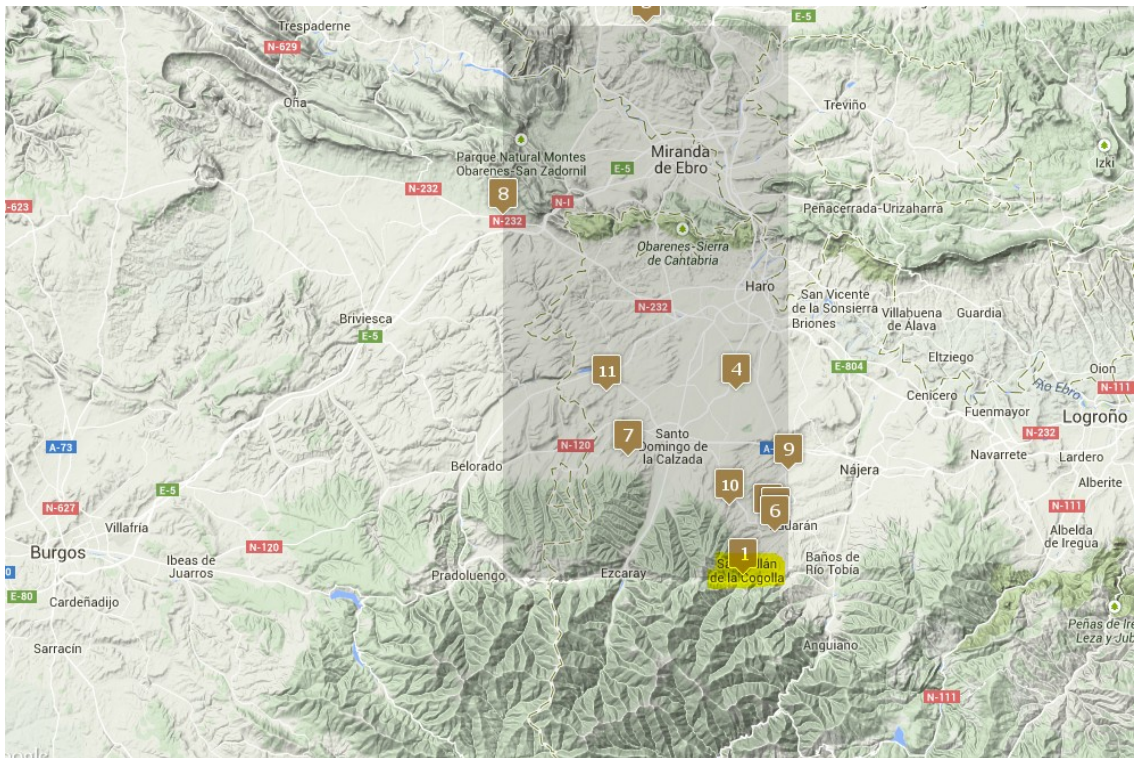
5. dokumentua

12. BGBD 460.

Ondoko dokumentuak 1064-1065 urteen artekoak ditugu, nahiko isolaturik, hurrengo data 1081ekoa delako. Hauek biak Villagonzalo eta Ayuelas dira. Gaur egun, Villagonzalo lekua Badaran toponimiarekin ezagutzen da. San Millan de la Cogolla haranaren irekiera ondoko lautadan dago, 7 km-tara, monasterioaren ipar-mendebaldean hain zuzen ere. Ayuelas monasterioatik iparraldera 53,5 km-tara dago.

Beraz, 1058tik, 1081 arte dauzkagun erreferentzia bakarrak bi hauek dira, nahiko bereziak haien artean: lehena Donemiliagako Kukulatik hurbil dago eta bigarrena urrun. Hemen, daukagun urte tartearentzat *raisce* erreferentzia guti daukagu, beste garaiekin konparatzen badugu. Hala ere, berriz konduan hartu behar da beste *raisce* erreferentzia batzuk egon zitezkeela garain, gaur egun desagertuak eta, baita transakzioak bi leku hauetan baizik ez zirela gertatu ere.

1081-1098/99

6. dokumentua

Ondoko garaietan, 1080 eta 1090eko hamarkadak landuko ditugu, 1081-1099¹³ urteen artean hain zuzen ere. Eremu hau, besteak baino zabalagoa da, beste garaietakoeri konparatzen badugu.

Toponimia bezala, *Via de Prato* daukagu, gaur egungo Arroyo de Prado-ko eremuan egongo dena, Cárdenas eta Badarán artean. Bestalde, Tejares-en *raisce* hitza hiru aldiz agertzen da, Aventines-en bost aldiz, Villagonzalo-n bi aldiz, Salinas de Añana-n aldi bat, eta, Aventines eta Cañas-eko bidean behin.

Orokorki, San Millan-en iparraldeko lautadan kokatuak dira denak, 1064-1065 urteetako multzokoak bezala.

Oro har, beraz, *raisce*-aren kokapen geografiko eta kronologiko zabalak hartuz, lau multzo sortu daitezke. Esan bezala, agerpenaren eksklusibitateekin arretaz ibili behar da.

---

13. 1099. urteko testua 16. dokumentua da. Kartularioan 999. urtean datatua da, Ubietok datatu zuen bezala, baina, bere edukinaren arabera, DKBG-k, Ledesmak bezala, 1099. urtean kokatzen du. Baliteke Becerro Galicanoan akats bat egotea transkribatzeko orduan.

1.2. *Raisce*-aren izaera geografikoki

Atal honetan, aztertuko dugu ea geografiak *raisce*-aren gaineko eraginik baduen. Horretarako, aurretik egin dugun banaketa erabiliko dugu, ikusi dugun bezala, marko geografiko zehatzetan kokatzen baita multza bakoitza.

1034/1036-1048

Hasteko, mende hasierako multzo honetan gauzatzen diren salerosketa kasik guztiak elikagaiezko *raisce*-ekin osatuak dira, Grañon-en kokatzen denean ahari bat ere badugularik. Erran behar da ogia eta ardoa oinarritzko elementu arruntak zirela dietari dagokionez, eta beraz, ez dela honelako berezitasunik honen inguruan. Baina, Alesanco eta Vallotakoan, 15 *argenteos*-eko *raisce* bat dago: txanpona aipatzen duen *raisce* bakarra da, lau ogik lagundurik. Hala ere, lehen hiru salerosketak osatzen dituzten lekuen multzoa hartzen badugu kontuan, hots, Grañon, Alesanco eta Cañas, baita haien arteko hurbiltasuna ere, zaila da baieztatzea *argenteos*-ezko *raisce*-aren izaera Alesanco-ri lotzen zaiola. Beste arrazoi plausibleago bat bilatu behar da txanponentzat, ondoko ataletan aztertuko duguna. Momentuko, gehiengoan agertzen diren ogi eta ardoa dira. Izan ere, bizitzako oinarritzko elikagai irudikatzen zuten.

1045-1058

Ondotik, Valle de Santa Mariako ondasunak begiratzen baditugu, hemen ere elikagaiak ikus daitezke, ogi, ardo eta gasnak bezala, baita animaliak ere, ardi eta xerriak bezala. Haranak ez du txanponezko *raisce* bat ere erakusten.

Berriz ere oinarritzko elikagaiak dauzkagu eta animalien presentzia ere, ez digu ezer esanguratsurik erakusten, ohikoak zirelako eta aldi guztietan bakar bat agertzen delako. Gainera, animalien presentziak gasnaren ekoizpena justifikatzen du. Bukatzeko, ardoarentzat unitate berri bat agertzen da, hau da kamela.

Honela, *raisce*-ak unitate zerrenda jakin bat betetzen du kasik beti: ardo kamela, ogia eta abere bat. Ereku jakin honek, *raisce*-aren eraketaren sistemazio bat ezarrita zeukan martxan, salerosketa guztietan ez bada agertzen ere.

1064-1065

Hirugarrenik, Villagonzalo eta Ayuelas-en multzoan dirua agertzen da beti: ardo karabito erdi batekin doazen bi argenteos Villagonzalon eta sos bat Faiolas-en. Soilik bi dokumentu dauzkagu hemen, baina, nabarmenduko dugu txanpona agertzen dela bietan

1081-1098/1099

Azkenik, eremu erlatiboki zabala erakusten duen multzoak txanpon mota ezberdinetako *raisce* anitz baditu, 17/23ren gain hain zuzen ere. Txanpon neurri ezberdinak *argenteos*, *dineros*, *denarios*, *solido* eta *solido argenti* dira, argenteos, diru eta sosa hain zuzen ere. Batzuk binaka agertzen dira *raisce*-a osatzeko orduan. Orokorki, txanpona nagusitzen ari da hemen. Beste gauza bat da ikustea txanponaren agerpena geografiarekin lotua den edo ez.

Ondorioa

Ondorioz, badirudi eremuaren arabera orokortasunak agertzen direla lekuka. Alta, multzo ezberdinen eremuen hurbiltasunagatik, ezin da erran faktore geografikoak errola garrantzitsurik baduela *raisce*-aren izaerarengan. Txanponaren esplikapenarentzat, aurretik egin ditugun zatiketa geografikoak, denboran ere zatitzen zirela konduan harturik, pentsa dezakegu *raisce* unitateen aldaketa baita kronologiari ere lot daitekeela.

1.3. *Raisce*-aren izaera kronologikoki

Ikusi dugun bezala, garai ezberdinetan *raisce* agertzen den dokumentuen kokalekua aldatzen da eta eremu konkretu batzuetan finkatzen. Baina, *raisce*-aren izaera ez da geografiari lotua, garaiari baizik. Bereizi ditugun lau garaiak azter ditzagun.

1034/1036-1048

Garai honetan, nagusitzen diren bi unitateak, elikadurako oinarrizko elementuak dira: ardoa eta ogia. 238. testuan ardi bat daukagu, haragiarentzat balio zuena. Aldiz, *argenteo* unitateko txanpon agertze soilak ez digu *raisce*-ari dagokion kronologiaren berezitasunik ekartzen, bakarra delako eta gainera, ogi batek osatzen duelako. Beraz, azpimarra dezakegu nekazaritzatik eta landa munduko produktuekin osatuta dagoen *raisce*-ak dauzkagula garai honetan.

1045-1058

Garai hau aurrekoarekin gurutzatzen da lau urtez eta elementu bertsuak erakusten ditu. Ardoarentzat unitate berri bat agertzen da, hau da kamela, geografiarekin lot daitekeena, hemen karabito eta arenzata desagertu direlarik. Bestalde, behar da notatu abereen agerpen hazkorra aurreko dokumentuekin konparatuz. Nahiz eta mende hasierako hiru dokumentu bakarrekin konparatzea zaila den, bederatzietatik seik animale bat daukate *raisce*-an; besteak beste, *aries* ala *carnero*, edo, *tozino*. Hala ere, ogi eta ardoaren presentziak, elikadura hauen ezinbestekotasunari buruz informazioa ematen digute. Honetaz gain, ez dago txanponaren aipurik.

1064-1065

Villagonzalo eta Ayuelas-en, unitateak bestelakoak dira erabat. Bi baizik ez baldin baditugu aztergai, biak txanponez osatuak dira. Lehena bi *argenteo* eta ardo karabito erdi baten baliokoa da (karabito unitatea berriz agertzen da, lehen multzoko

eremutik hurbiltzen garen ber) eta bigarrena sos batekoa. Kronologikoki, diruaren jariotasun geroz eta handiagoarekin lotuta egon daiteke fenomeno hau.

1081-1098/1099

Azken garai honetan, aurrekoarekin zerikusia izan dezakeen progresio bat daukagu. 1081 eta 1082koek ez daukate txanponik, ardo, ogi eta xerriz osatuak dira hain zuzen ere. Alta, 1085etik goiti - 1086ko 224. testua aparte -, denak txanpon unitatez osatuak dira. Progresiboki, diruaren balioaren agerpena nagusitzera doa, beste elementu batzuekin osaturik. Hazkunde monetario hori 1064-1065 arteko dokumentuekin lot dezakegu. Azken multzoan agergai diren unitateak hauek dira: *argenteo*, *dinero*, *denario* eta *solido argenti*.

Azken multzoko raise-aren izaerak, pentsatzera emaiten du diruaren zirkulazioa areagotu egin zela eta ugaritu zela. Izan ere, badirudi txanpon zirkulazioa apur bat areagotu egin zela. Nahiz eta batzuek diru nafarraren akuñazioa Santxo III Handiari egotzi zioten luzaz, badirudi Aragoiko Santxo Ramirez izan zela lehena honi ekiteari 1076-1077. urteen artean, Iruñeako Erresuma zati bat okupatu zuen ber urteetan. Aldiz, txanpona aurretik ezagutzen zen Iberiar Penintsulako erresuma giristinoetan, al-Andalusekoak zirkulatzen zuelako bertan¹⁴. Gainera, bertako dirua akuñatzen hasi ziren arren, musulmanena erabiltzen segitu zuten eta landa munduan espeziekin ordaintzen segitu zen¹⁵.

Sistema omeiarra plantatu zenetik, prozesu fiskalaren oinarritzko tresna izaten segitu zuen XI. mende osora arte. Izan ere, Al-Andaluz-eko txanpona erresuma giristinoetan zabaldu zen aurreko bi mendeetan, bakarra zelako Penintsulan. Hiru txanpon nota ditzakegu: urreko *dinar*-a, zilarrezko *dirham*-a eta kobrezko *felus*-a¹⁶.

Horiek hola, taifa erreinuetako esplotazio ekonomikoak txanponaren hedatze geroz eta nabariagoa ekarri behar zuen, izan *razzia*, erreskate edo trukaketen bidez, bainan, erran bezala zirkulazioaren areagotzea arretaz behar da neurtu eta dirudienez ez zen hazkunde nabaririk egon edo ez dago honi buruzko informazio asko¹⁷. Gaztela eta

14. IBÁÑEZ ARTICA, "Primeras", 83-86. orr.

15. Ibid., 90-91. orr.

16. CANTO GARCÍA, "Moneda hispanoárabe", 73-75. orr.

17. Gaultier Dalché-ek adierazten duen bezala, gai honi buruzko lan guti daude eta hutsune bat dago jakintza honetan.

Leonen txanpon zirkulazioa garrantzitsua zen garairako. Azken honetan, kasik sistematikoa zen eta modio-aren erabilpena ez zen erregularra. Alfonso VI-ak akuñatzea erabaki zuelarik, dirua akuñatzea erabaki zuen eta ez *dirhem*-a. Era berean, Mendebaldeko munduarekiko hurbiltasuna markatu zuen, giristinotasuneruntz eta Donejakueko bideruntz itzuliz¹⁸.

Bainan, guk dauzkagun dokumentu soilekin ezin dezakegu zirkulazioari buruzko suposiziorik aitzinatu. Ez dira nahikoak kopuruan eta esan bezala, ez dago frogarik hazkunde bat izan zenik alde honetatik. Honetaz gain, diru batzuk ezagunak dira eta haien balorea zehaztu daiteke, bainan batzuk ezezagunak gelditzen dira - titulua eta berezko pisua ez dira ezagutzen -, beraz, zaila izaten da bere balioaren kalkulatzea¹⁹.

Azken bi dokumentuetan, nahiko izaera berezia daukaten bi *raise* ditugu, hau da, *pro mortua*. Hauei buruzko ulermena nahiko korapilatsua da eta dagoeneko zentzugabea.

Ondorioa

Ondorioz, kronologiarekiko berezitasun nabarmen bat atera dezakegu: denboran aurreratuz ahala, diruaren agerpena erlatiboki areagotzen da. Hipotesia bezala esan dezakegu diruaren zirkulazio hazkorrak eragina izan zuela *raise*-aren baitan. Ildo beretik, *raise*-aren formakuntza garaiko errealitate komertzial edo ekonomikoarekin lotua zegoen.

---

18. GAULTIER DALCHE, "Histoire monétaire", 56-60. orr.

19. GRIERSON, P., "Les Monnaies", 32. orr.

2. Testuingurutik kanpo

2.1. *Raisce*-aren balioa prezioaren balioarekiko

Salgaiaren prezioa eta *raisce*-aren arteko proportzionaltasun bat bilatu nahian, gora-behera asko ikusten dira. *Raisce*-en konparaketak egiteko, unitate berdineko eta prezio berdineko bi salgai hartu behar dira.

Izan ere, bigarren multzoan, hots, 348. testuan, 1051 eta 1058ko testuek *ager* bat daukate salgai eta biek 6 sosetan. Gainera, *raisce*-a berdina daukate: 3 ardo kamela, 5 ogi eta txerri bat. Argiki, badirudi prezioaren eta *raisce*-aren arteko lotura proportzionala dela edo bederen, araudi konstante bat segitzen duela (ikus 7. dokumentua).

Bestalde, badirudi *ager* edo *ortus* bat daukaten salmentek, prezioarekiko proportzio bat segitzen dutela orokorrean eta beraz, *raisce*-an dauden unitate ezberdinen artean ere.

Urtea	1048	1048	1045	1050
Salgaia	<i>ortus</i>	<i>ager</i>	<i>ager</i>	<i>ager</i>
Prezioa	9 sos	15 sos	3 sos 1 argenzo	3 sos
<i>Raisce</i> -a	4 ardo kamela 6 ogi 1 ardi	6 ardo kamela 10 ogi	2,5 ardo kamela 6 ogi 2 gasna	1 ardo kamela 3 ogi 1 ardi

Urtea	1058	1051	1051
Salgaia	<i>ager</i>	<i>ager</i>	<i>ager</i>
Prezioa	6 sos	10 sos	6 sos
<i>Raisce</i> -a	3 ardo kamela 5 ogi 1 txerri	5 ardo kamela 8 ogi 1 ardi	3 ardo kamela 5 ogi 1 txerri

7. dokumentua

Izan ere proportzioa hau segi dezakegu *raisce*-ko unitate bakoitza isolatuz eta prezioarekiko konparatuz:

- $\text{prezioa}/2 \approx \text{ardo kamela kopurua}$
- $\text{prezioaren } \%80 \approx \text{ogi kopurua}$

- edozoin prezio = animale 1

Azken berdinketa hau, 1048ko *ager* salmentan ez da baieztatzen, *raisce*-an animalerik agertzen ez den ber. Baina, ber urtean eta 9 sosetan *ortus*-a saltzen duenak du aurretik aipatu *ager*-a saltzen ber erosleari (Gutier Aduruz-ek Ferruzo apaizari). Beraz, hipotesia bezala esan daiteke animaliak bi salmentendako balio duela, ideia hau segurua izan gabe.

Hau dela eta, Becerro Galikanoko 348. ber dokumentuan, mahastia daukaten salmenten *raisce*-ek ez dute logika hau segitzen eta badirudi haien artean ere ez dagoela loturarik (begiratu 2. *taula*).

Urtea	1046	1047
Salgaia	<i>vinea</i>	<i>vinea</i>
Prezioa	16 sos	2 sos
Raisce-a	5 ardo kamela 6 ogi 1 ardi	1,5 ardo kamela 1 gasna

8. dokumentua

Ondorioz, dokumentu bakar batean ikus dezakegu salmenta batzuek proportzionaltasuna daukatela eta beste batzuek ez. Proportzionaltasunari erantzuten dioten salmentek ber salgai mota daukate gehiengoan. Bainan, ber izaerako beste salgai batzuk hartuz gero, proportzionaltaunak ez du beti erantzuten, mahastiekin ikusi dugun bezala. Beraz, ez da proportzionaltasun matematiko absoluturik *raisce*-a kalkulatzeko orduan. Esan dezakegu justu, batzuetan guneka, halako arau bat segitzen dela eta bestela, unean uneko kontsentsuak direla.

Bainan, dokumentu guziak haien artean alderatuz, ikus daiteke prezioa gero eta altuago bada, *raisce*-aren bolumena ere igaiten dela. Orokorrean, prezio eta *raisce*-aren artean kontsidera dezakegun arau bakarra hau da, prezioa gero eta altuago eta *raisce*-a gero eta altuago dela. Aldiz, erran bezala, kalkulu matematiko zehatzik ezin da egin.

Hitza eta kontzeptuari buruzko hurbilketa oraindik konplexuagoa izanen da eta zabalagoa, beste ikuspuntu batzuetatik lantzeraz behartzen gaituena. Hortaz, salgaiaren prezioa kontsideratu ordez, galdetu genezake ea salgaiaren izaerak loturarik baduen *raisce*-aren unitateekin.

2.2. *Raisce*-aren izaera prezioaren izaerarekiko

Lehen multzoko dokumentuek jada, erakusten digute prezioaren unitateak eta *raisce*-aren unitateak ez dutela loturarik. 238. dokumentuko prezioa solidoetan baldin bada eta *raisce*-a ardo arenzata, ogi eta aries-etan, 118. dokumentuko prezioa solidoetan da eta *raisce*-a argenteos eta ogietan. Berdin argenteos-ek ekibalentzia bat badute ardo arenzata eta aries-a ordezkatzeko, bainan unitatean ez da halakorik gertatzen. Bestalde, 29. dokumentuko prezioa azutete eta almude-etan da, besteekiko konparaketa eragozten duena.

Aurretik aipatu bezala, 348. dokumentuko salmentek uniformetasun bat erakusten dute *raisce*-ko unitateetan, logika hau segituz: ardo, ogi eta animale. Gainera, balioan edo kopuruan ere proportzionaltasun bat daukagu. Ikusiz prezioa solidoetan dela, ondorioztatzen da prezioko unitate baten arabera, halako unitatea aurkitzen dugula *raisce*-an. Bainan, ezin dugu jakin logika hori solidozko prezioen sistematizazioari lotua denez, edo proportzionaltasunari, edo unitateen errekonbertsioari prezio eta *raisce*-en artean. Hala ere, salmentaren arautze baten aurrean gaude dokumentu honekin.

1064 eta 1065 urteetako bi dokumentuetan sos eta *solido argenti*-ek osatzen dute prezioa, lehendabiziko urteko *raisce*-a argenteos-*ez* osatzeko, baita ardo karabito bat eta erdi, eta bigarrena solido batez osatzeko. Argenteos eta solidoen artean konbertsioa egin daiteke - gainera, konduan hartu behar da lehen prezioa bigarrena baino askoz merkeago dela, argenteos-en agerpena esplika dezakeena - eta ardo karabitoa osagarri bezala kontsideratu. Bainan, segurtasunik ezin da aurreratu eta arretaz tratatu behar da kasu hori.

Azken multzoan, solidozko prezioentzat, solidozko *raisce*-a ukan dezakegu edo ogi, ardo eta animalezko *raisce*-a. Beraz unitateen arteko koherentziarik ez da. Hala ere, *raisce*-aren izaeraren bilakaera ez dugu alde batera utzi behar hemen ere. Aurretik aipatu bezala, diruaren agerpen gero eta nabariagoa daukagu. Bainan hau diru erabilpenaren sistematizazioari eta txanpon zirkulazioaren hedaketari lotu behar ginuke, ez eta prezio eta *raisce*-aren arteko unitateen uniformizazioari. Gainera, dirua natura ezberdinetan agertzen da, hala nola, denario, argenteo, solido,...

2.3. Raisce-aren izaera salgaiaren izaerarekiko

Kasu honetan, raisce-a salgaiarekin erlazionatuko dugu. Izan ere, bien izaeren artean harremanik dagoen begiratuko dugu. Lehenik eta behin, azpimarratu behar da salgaia beti lurrari lotua dela eta nekazaritzan duen funtzioa baizik ez dela aldatzen. Ondasun higiezin hauen artean baratzeak, solareak, mahastiak,... dauzkagu.

Hasteko, raisce-an ogia agertzen diren hiru dokumentu hartzen baditugu, ikusten dugu salgaiaren izaera aldakorra dela. Honela, 118. testuan solare bat daukagu, 29.ean baratze bat eta 702.ean mahasti bat. Ardoarekin ere baratze bat eta mahasti bat aurki ditzakegu 29 eta 15. dokumentuetan hurrenez hurren. Gasna, animale eta diruarekin fenomeno berdina obserba dezakegu. Gainera, animaleen kasuan, ardien adibidea isolatzen badugu, 348. testuan, ikusten da baratze bat edo mahasti bat truka daitezkeela.

Ondorioz ez dago loturarik salgaiaren izaera eta raisce-aren izaerarekiko. Atxiki daitekeen gauza bakarra da lurrari loturiko ondasun higiezinak direla trukutzen edo saltzen. Bestalde, ezin da loturarik egin ere salgaiaren balioa eta raisce-aren balioaren artean, salgaien balioak ez direlako zehaztuak.

ONDORIOA

Hastapenetik, ikusi dugu XI. mendean, Donemiliagako Kukulako Becerro Galicano-an, *raisce*-a geografia zehatz batean agertzen dela, kronologia mugatu batean. Bi kriterio hauei esker, lau multzo osatu ahal izan ditugu lehen azterketarako. Hori dela eta, esan bezala, zuhurtziaz ibili behar da agerpen hauekin, dokumentu batzuk galdu ahal izan direlako, ez direlako sekulan Donemiliagako Kukularekin lotuak egon edo beste arrazoi batzuegatik. Honetaz gain, suposa daiteke ere trukaketa edo salerosketak, guk zehaztu ditugun epeetan, aipatu ditugun leku mugatu hauetan baizik ez direla egin.

Bigarrenik, *raisce*-aren izaera landu dugu geografikoki. Bertako testuinguruari lotua dela ondorioztatu arren, ohartu gira diruaren agerpen geroz eta orokorragoa ez zela geografiari lotzen ahal. Beraz, *raisce*-aren izaera kronologiarekin alderatzean, diruaren halako erabilpen sistematikoago bat azaldu da.

Hirugarrenik, *raisce*-aren balioa prezioaren balioarekin erlazionatzean, tokian tokiko proportzionaltasun bat aurkitu dugu, arau bat segitzen balu bezala. Kontsentsu ekonomiko-sozial modu bat izan zitekeen, alta, hau gehienetan ez da gauzatzen. Beraz, ezin dugu arautze ekonomikorik aipatu *raisce*-a aztertzen dugunean. Izaera ezberdinak nahasten direnez batetik bestera, *raisce*-aren eta prezioaren izaeren artean ere ez dago harremanik, prezio eta *raisce*-aren balioen artean aurkitu ditugun proportzionaltasunetan baizik. Baina izaeren arteko loturek baino, balioen arteko loturek zentzu gehiago dutela dirudi.

Laugarrenik, *raisce*-aren eta salgaiaren arteko harremana ezin izan dugu ikertu balioari dagokionez, esplikatutugun arrazoinengatik. Unitateari dagokionez, ez dago zentzu argirik, denak nahasten direlako hemen ere.

Ondorioz, *raisce*-aren formulatze eta eratzeari buruz, argibide guti dauzkagu. Prezioaren ondotik agertzen denez, ematen du transakzioa burutzen duela. Badirudi trukaketa edo salerosketaren balioztatze edo onarpen bat bezala erabiltzen zela. Garaiko testuinguruak, honelako tradizioak erakutsi ohi ditu jendeen arteko ondasun trukaketetan. Izan bi partikular edo partikular eta elizgizon baten artean, suposa daiteke

tradizio hau harreman sozialean oinarritzen zela, eta ez zentzu ekonomiko batean: prezioarekin batera dator, bainan, prezioetik bereizirik. Suposatzen badugu salgaiaren balioa prezioan dela, *raise*-ak beste izaera bat dauka.

Bestalde, galdera pausa genezake ea salgaiari ematen zaion balorea, bai prezioan eta bai *raise*-an, konkretuki trukutzen den balioa den ala salgaiari balio baten emateko erabiltzen den. Diruak ere salgaiaren edo prezioaren bolumena erakuts dezake besterik gabe, transakzioan benetan presente izan gabe. Bere areagotzea, balioak kalkulatzeko era sistematiko bati lot daiteke.

Honetaz gain, *raise*-aren inguruko formulazioari ere interesa gaitzke. Esan bezala, idazten zakitenek osatzen zituzten testu hauek, saltzaile edo erosleen izenean. Maiz, lehen pertsona saltzailea da ("*vendimus*"²⁰). Formulazioak suposatzen du saltzaileak duela prezioa eta *raise*-a finkatzen, honetaz segur ez giren arren, "*accepimus*" hitzaz segitua izan daitekeelarik: "*In rexe vero, duos de te accepimus carabitos de vini*"²¹. Baina, salerosketako *raise*-aren aipamena eroslearen ikuspuntutik idatzia izan daiteke: "Et ego domno Munnio in Sancta Cruce de Ripa Rotunda dedi ad vobis omnibus *raise* et roboratione"²² edo "Ego, domno Sancio Garsea, comparavi una vinea de meo proprio argento de Sancio Gomiz et de Urraca"²³. Pertsona aldaketa honek, eragina izan dezake *raise*-arengan, hau finkatzerako orduan?

Gisa guziz, *raise*-aren kontzeptuak nahiko ilun dirudi oraindik. Testuinguru berezi batean behar da kokatu, gaur egungo garai eta logiketatik haratago. Hainbat faktore sar daitezke jokoan eta argitugabe dagoen zentzu batean agertzen da. Bere azterketak lanketa gehiago galdegiten ditu. Gure txostenari konparatuz, interesgarria laike kartularioaren osotasunean lantzea eta alderatzea. Beste eskualdeetako eta ber garaiko kartularioek ere informazioak ekar ditzakete.

Gainera, harreman sozialean duen hartzen duen plegadura ere azter daiteke: justu trukaketa simple bat suposatzen du ala mendekotasun bat markatzen du, gizarte batean sartzeko prozesu batean kokaturik, Elizak egiten zuen bezala²⁴? Izan ere,

---

20. BGBD 238.

21. BGBD 9.

22. BGBD 428.

23. BGBD 20.

24. FELLER, "Transformation", 91. orr.

ondasun iraunkor bat trukutzen da ondasun kontsumigarri baten kontra. Beraz, ondasun kontsumigarriak iraunkortasun balorea hartzen du trukaketaren orduan ala kontrapartidoan, gizarte maila altuago baten segurtasuna edo, Elizaren kasuan, mesedea jasotzen da, sistema sozial edo erligioso-sozial batean bere lekua hartuz? Senidetza aipua ere, familia guziaren binkulatzea suposa dezake Feller-ek proposatzen duen bezala²⁵. Ausnarketa berri guzti honek galdera honetara garamatza: trukaketa edo salerosketan, pertsonen eta gizarteko klase ezberdinen arteko harremanak, *raisce*-aren forma ezberdinetan parte hartzen du?

---

25. FELLER, "Transformation", 104-106. orr.

BIBLIOGRAFIA

Liburuak

- CANTO GARCÍA, A., "La moneda hispanoárabe y su circulación por Navarra", in : *La moneda en Navarra*, Exposición 31 de mayo a 25 de noviembre de 2001, Museo de Navarra Pamplona, 73-82. orr.
- FELLER, L., "Transformation des objets et valeur des choses. L'exemple de la Vita Meinwerici", in : FELLER, L. eta RODRÍGUEZ, A., *Objets sous contrainte. Circulation des richesses et valeur des choses au Moyen Âge*, Publications de la Sorbonne, Paris, 2013.
- FELLER, L., et al., *La Fortune de Karol. Marché de la terre et liens personnels dans les Abruzzes au Haut Moyen Âge*, École Française de Rome, Rome, 2005.
- GAULTIER DALCHÉ, J., "L'histoire monétaire de l'Espagne septentrionale et centrale du IXe au XIIe siècles: quelques réflexions sur divers problèmes", *Anuario de estudios medievales*, 6, 1969, 43-95. orr.
- GRIERSON, P., "Les Monnaies", *Typologie des sources du Moyen Âge Occidental*, 21. bol., Louvain, 1977.
- IBÁÑEZ ARTICA, M., "Primeras emisiones monetarias Aragonesas-Pamplonesas", in : *La moneda en Navarra*, Exposición 31 de mayo a 25 de noviembre de 2001, Museo de Navarra Pamplona, 83-96. orr.
- MENÉNDEZ PIDAL, R., *Léxico hispánico primitivo (siglos VIII al XII)*, Fundación Ramón Menéndez Pidal eta Real Academia Española, Madrid, 2003.

Web guneak

- Becerro Galicano-aren bertsio digitala:
<http://www.ehu.eus/galicano/?l=eu>
- FELLER, L., "Les conditions de la circulation monétaire dans la périphérie du royaume d'Italie (Sabine et Abruzzes, IXe-XIIe s.)", in : FELLER, L., *L'argent au Moyen Age : idéologie, finances, fiscalité, monnaie* (Actes du XXVIIe congrès de la Société des Médiévistes de l'Enseignement Supérieur, Clermont-Ferrand, 30 mai-1er juin, 1997), Paris, 1998, 61-75. orr. *Reti Medievali* web gunean:
<http://rm.univr.it/biblioteca/scaffale/f.htm#Laurent Feller>
- GARCÍA TURZA, J., *Introducción a "El camino de Santiago y la sociedad medieval"*:
http://www.vallenajerilla.com/berceo/santiago/santiago_introduccion.htm

- PASSINI, J., "Morphologie et évolution de quelques villes du chemin de Saint-Jacques-de-Compostelle", *Mélanges de la Casa Velázquez*, 1980, 16. zbk., 113-124. orr.:
http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/casa_0076-230x_1980_num_16_1_2318

BECERRO GALICANO-KO TESTUAK

Hona ondoko horrietan Donemiliaga Kukulako Becerro Galicano-an erabili ditudan testuak. *Raisce* hitzak grisez azpimarratuak dira.

- 238 - [1034, abril, 13] | [1036, abril, 13]

Aketi Pascuález y su madre Elo venden a Oveco y al abad Oveco un ero en Grañón.

Bec. Gal., fol. 74v.

Ed. Ubieto, p. 208, núm. 210 (fechado en 1037).

Ed. García Andreva, p. 484 (fechado en 1034).

De Aketi Pascqualez in Grannione.

Ego Aketi Pasqualez et mater mea Elo, placuit nobis et vendimus ero nostro proprio de illa Costa, ad latus de illo ero de Oveco Ceco, ad tibi, Oveco, et ad abbate domno Oveco, in precium quantum placuit, et dedisti nobis XXVI solidos, et *raisce*, arenzata de vino, X panes et arietem. Et post odie die habeatis per secula, amen.

Si quis ex nostris sangu<i>nibus vel extraneis inqu<i>etare voluerit, pariet a parte rex LII solidos, et ipso ero duplato in tale loco ad vobis.

Facta carta era MLXXII<a>, II<a> feria, idus apr<i>lis, regnante rex Veremudo in Legione, Fredinando comite in Castella, GarseaSanchiz rex in Pampilona, maiorino Monnio Citiz in Gr<a>nnione.

Ego Aketi et mater mea Elo hanc scriptam firmamus coram hic testes: Didaco Gemilez testis, Garcia Monnioz testis, Belasco de donna Bona testis, Babilas presbiter, confirmans; in manus de domno Beila monaco est roborato.

Belasco presbiter, titulavit.

Muño y Oveco Mómez venden una tierra, por un lado, y Anderazo Curullera y sus nietos un solar, por otro, a don Íñigo en Vallota y Alesanco respectivamente.

Bec. Gal., fol. 39v.

Ed. Ubieto, p. 222, núm. 227.

Ed. García Andreva, p. 319.

De terra in Valle Auta et solares in Alesanco.

Et ego Monnio Momez et Oveco Momez vendimus terra nostra in Valle Auta, in illa Cruce de Sancta Lucia; via vadit de sursum et deorsum vineas de Fervias.

Et ego Anderazo Curullera et meis neptis vendimus nostro solare in Alesanco, latus via, de occidente, mulatare de Azenari Ferrero, in XV solidos, ad vos dompno Enneco, **raisce** qu*n*que argenteos, IIII<or> panes.

Cauto retemtu, C solidos.

Fidiatores: Balsco de duenna Sennor, Blasco adenantado, Meteri de Fervias, Azenari Ferrero.

Era MLXXXII<a>, Garsea rex.

Salvador de Cañas y su mujer Totadoña se ofrecen al monasterio de San Millán junto con todas sus posesiones en Cañas.

Bec. Gal., fol. 15 - 16.
Romero (Colec. Ming.), núm. 137.
Ed. Serrano, p. 142 - 143, núm. 133.
Ed. Ubieto, p. 242 - 244, núm. 251.
Ed. García Andreva, p. 208 - 209.

XXV. De hereditates in Cannas.

Sub Christi nomine redemptoris nostri. Ego igitur Salvator, monachus Sancti Emiliani, ortus ex vico Canne, offero corpus et animam meam Deo omnipotenti in aula Beati Emiliani, in manus domni Gundessalvi abbatis, cum omnia facultatula que habere potui, et ex meum quod emi peculium, cuncta offero ad Sanctum Emilianum.

Similiter ego Totadona, uxor huius domni Salvatoris, una cum eo, offero corpus meum et anima ad Sancto Emiliano, cum omni mea pertinencia et conparatione, id est: in caput Saucti, I<a> terram, ad illas Pennellas, in XXX<a> solidos, qui fuit de Sancio Camarero et Carosa, ab illas Pennellas usque ad illa Rate. De Villare, Garcia Sanchez et Fortun Ennecoz, fidiatores; de Cannas, Sancio Farrameliz et Sancio Belasquiz, fidiatores. Cauto retentu, LX<a> solidos. Alia terra iuxta Saucto, qui fuit de Blasco Sanchiz, et suos germanos de Villar, in XIII<or> solidos. Monnio Salvatorez et Monnio Sanchiz de Villar, fidiatores; Fortun de Olalia et Menzu de Cannas, fidiatores. Cauto retentu, LX<a> solidos; et duplo. Alia terra ad Sancto Michele, iuxta arbore perforato, in X solidos, qui fuit de tia Sancia. Monnio Vitacoz et Garcia, magistro, fidiatores. Si retentu, LX<a> solidos; et duplo. Alia terra de dompno Salvatore, propr<i>a, in Valle Auta, qui fuit de Sancio Ulaqu<i>diz de Alesanco, in XVI solidos. Monnio Fortis et Azenari Ferrero de Alesanco, fidiatores; Garcia, magistro, et Fortun de Eolalia, fidiatores. Ad retentu, LX<a> solidos; et duplo.

De vineis: una vinea in Plano, ante villa, qui fuit de Sancio Ennecoz, in XVII solidos. Sancio Farrameliz et Sancio Bellaqu<i>d, fidiatores. Cauto eiusdem, LX<a> solidos; et duplo. Alia vinea ad latus huius predicte vinee, qui fuit de Sancio Galindez, in XVII solidos. Menzu et Fortun de Eolalia et Sancio Leuzano, fidiatores. Cauto eiusdem, LX<a> solidos; et duplo. Ad latus harum vinearum predictarum, una vinea qui fuit de Gomiz Blalza de Mazanares, in

XIII<or> solidos. Nunno Albaroz de Mazanares et Ligoar Sanchiz de Cannas, fidiatores. Cauto eiusdem, LX<a> solidos; et duplo. Ad limite predictarum trium vinearum, meum propr<i>um malleolum que egomed creavit. Comparavi terram in Valle Cornia, iuxta malleolum de Sancio Garceiz, de Nunno Cariella et de sua germana, in XVII solidos. Beila Felicis et Beila Belito de Azofra, fidiatores; et Garcia, magistro, et Sancio Petriz de Cannas, fidiatores. Et creavi eam cum mea uxore malleolum, et facta est vinea. Uno orto in caput de villa, cum suo albeare; et dedi ad Sancio Monnioz, meo germano, meo orto qui est iuxta casa de Dominico Perrello. Et illo meo germano dedit michi suo orto, qui se iungit ad isto quod comparavit de vicinos in duos azutezes et VIII<o> almudes, in **rexe** III<or> panes et tres carabitos de vino. Hanc vero supra scr<i>ptam hereditatem confirmamus perpetualiter ad Sancti Emiliani ego, dompno Salvator, et uxor mea, Totadonna.

Si quis autem ex nostris vel extraneis hanc nostra offertione disrumpere voluerit, sit a Domino Deo maledictus per secula, et in fisco regali exsolvat decem libras auri; et retemptu, duplato.

Ego igitur Garsea, gratia Dei rex, huic conmercio in Sancto Emiliano interfui et rogatus assensum prebui, et huic hereditati genuitatem prestavi, et ut aliqu<i>d perfruar in Sancto Emiliano, sicut in hac resonat, liberam ab omni infestatione saionis vel dominatione potestatis manere precepi.

Facta carta sub era MLXXXVI<a>, XII kalendas novembris, feria I<a>.

Sancius episcopus, confirmans; Garsea episcopus, confirmans; Gomessanus episcopus, confirmans; sennor Fortun Sanchiz, confirmans; sennor Azenari Furtunionis, confirmans; sennor Sancio Furtunionis, confirmans; sennor Fortun Lopez, confirmans.

Relación de las posesiones de Santa María del Valle.

Bec. Gal., fol. 104v - 105v.

Ed. Ubieto, p. 232, 233, 239, 241, 242, 246, 265, 274, 275, 278, 280 y 311; núm. 238, 245, 248-250, 254, 272, 282-284, 287, 289 y 324.

Ed. García Andreva, p. 625 - 631.

[Ubieto248] **CLXVIII. De hereditates Sancte Marie.**

Ego Scemeno Blascoz et Amunna Garceiz, in dote sacrationis ecclesie Sancte Marie, dedimus uno agro in Sancti Saturnini, et una vinea in Valle Scemeno de Amurfuri.

Ego Sancio Munnioz dono uno agro in dote ecclesie, in Valle Petroso.

Ego Gutier Aduruz et uxor mea Sancia vendimus illum ortum quod est ante ecclesie Sancte Marie, ad tibi, dompno Ferruzo abbate, in precio VIII solidos. Et dedisti nobis totum in **raisce** IIII<or> camelas de vino, VI panes, I aries. Et nos dedimus tibi fidiatores Adurum Furtuniz, et Blasco Rege, Gomiz Furtuniz et toto concilio, testes. Et adhuc vendimus unum agrum iuxta illum ortum ad tibi, abbati Ferruzo, in precio XV solidos, et **raisce** VI camelas de vino, et X panes. Et dedimus tibi fidiatores: Blasco Rege, Blasco Garceiz, Garcia de Palacio et concilio Sancte Marie, testes. Facta scripta era MLXXXV<a>. [1047]

[Ubieto254] Ego Urraca Gomiz, pro anima mea, dono illo ortum qui est iuxta domum Sancte Marie, ad honorem eius sancte et tibi, abbati Ferrucio. Si quis meis aut aliis vocem levaverit super ipsum, pariet LX<a> solidos ad rex; et duplatum illum. Concessum est in era MLXXXVI<a>, concilio Sancte Marie omnes, testes. [1048]

[Ubieto282] Ego Blasco Scemenoz et uxor mea Anderazu Monnioz, pro remedio animas nostras, donamus uno agro, iuxta illa cova de Sancti Vincenti. Et alium agrum quod est iuxta Sancta Eolalia, qui fuit de Oriol Garceiz. Et alium agrum, iuxta Maria, et fuit de dompno Didaco. Et una vinea in Leva, qui fuit comparata de domna Maria. Et pro anima filio nostro Monnioni damus uno agrum iuxta strata Sancti Vincenti. Ista confirmamus ad honorem Sancte Marie et tibi, abbati Ferrucio. Si quis homo, ex nostris aut extraneis, hunc nostrum datum disrumpere voluerit, sit a Deo omnipo[ten]tem maledictus, et ad rex pariet LX solidos; et duplum. Facta carta era MLXXXVIII<a>, regnante Garsea rex. [1051]

[Ubieto238] Ego Tellu Uruguz et meo sobrino Garcia vendimus agrum nostrum, qui iacet retro <ecclesie> Sancte Marie ad tibi, Ferrucio abbati, in precio III solidos et I argenzo, et **raisce** II camelas et media de vino, VI panes, II caseos; accipimus totum. Et dedimus tibi fidiatores Blasco Rege et Blasco Garceiz. In era MLXXXIII<a>. Cauto, LX solidos. [1045]

[Ubieto272] Ego Didaco Sarraziniz de Soregana vendivi agrum meum in illa fonte discurrit ad Sancta Maria ad tibi, abbate Ferrucio, in precio III solidos, et in **raisce** I camela de vino, et tres panes, I carnero. Et dedi tibi fidiatores Blagga Sanchiz et Gondessalvo Garceiz. In era MLXXXVIII<a>, Garsea rex. Retemtu, LX<a> solidos. [1050]

[Ubieto289] Ego Monnio Enecoz de rivo de Ovirnia vendivi agrum meum in loco qui dicitur Ferrum ad tibi, abbati Ferruzo, in precio VI solidos, et **raisce** III camelas de vino, V panes, I tozino. Et dedi tibi fidiatores Blasco Garceiz, Aduru Furtuniz. In era MLXLVI<a>, Garsea rex. [1058]

[Ubieto283] Ego Garcia de Palatio vendivi agrum meum iuxta agro de Anderazo Munnioz ad tibi, abbate Ferruzo, in precio X solidos, et **raisce** V camelas de vino, VIII panes, I carnero. Et dedi tibi fidiatores Blasco Garceiz et Ferruz Iohannis. Cauto, LX solidos. In era MLXXXVIII<a>. [1051]

[Ubieto284] Ego Blagga Sanchoz, et uxor mea Urraca Iohanniz, vendimus agrum nostrum iuxta molino alaves ad tibi, Ferruzo abbate, in precio VI solidos, et **raisce** tres camelas de vino, V panes, I tozino. Et dedimus tibi fidiatores Ferruz Iohannis et Galindo Blascoz. In era MLXXXVIII<a>. Cauto, LX<a>. [1051]

[Ubieto287] Ego Anderazo Ferruz, pro anima mea, dono ad honorem Sancte Marie et tibi, abbati Ferrucio, filio meo, uno agro qui fuit de Sancio Fortuniz. Et duas vineas: I in Lequ<i>niz; I alia, in Arenas. Si qu<i>s homo voluerit tollere, sit a Deo maledictus; ad rex pariet LX<a> solidos. Era MLXL<a>. [1052]

[Ubieto249] Ego Sempronia Blagaz et Monnia Blagaz, pro animas nostras, donamus ad atrium Sancte Marie et ad tibi, Ferrucio abbati, uno agrum in Cova, II agros in Strata, III agros Spinosa Ihea, iuxta serna de rege; et duas vineas: I in Padule; alia, in Lequ<i>nizi. Si quis homo voluerit disrumpere, a parte rex pariet LX solidos. Era M<a> LXXX<a> V<a>, Garsea rex in Pampilona et Castella. [1047]

[Ubieto245] Ego Ferruzu Gomiz, et Ferruzu Monnioz et Urraca Fortuniz vendimus vineam nostram in Lequinizi ad tibi, abbati Ferruzo, in precio XVI solidos, et **raisce** V camelas, VI panes, I aries. Et dedimus tibi fidiatores: abbate dompno Monnio de Sancti Iohannis, Ferruzu Iohannes, Enneco Galindo. In era MLXXXIII<a>. Cauto LX solidos. [1046]

[Ubieto250] Ego Sancio Gomiz vendivi vineam meam in Lequinizi ad tibi, abbate Ferruzu, in precio II solidos, et **raisce** I camela et media de vino, I caseo. Et dedi tibi fidiatore Aduru Furtuniz, et testis. In era MLXXXV<a>. Cauto LX solidos. [1047]

[Ubieto324] Ego Blasco Martiniz, pro anima avunculi mei Munio Blasconis, dono ad atr<i>um Sancte Marie et tib<i>, Ferruzu abbati, uno agrum in Valle Petroso, inter ambas fontes qui discurrunt ad Sancta Maria. Si quis homo voluerit inde auferre, a parte rex pariet LX solidos; illo duplato. Era MC<a>, regnante Fredinando rex in Legione, in Gallecia, in Castella. [1062]

Muño vende a Salvador Sánchez unas tierras cercanas a Villagonzalo que luego éste dona a San Millán.

Bec. Gal., fol. 22v.
Romero (Colec. Ming.), núm. 191.
Ed. Serrano, p. 315, núm. 4 (noticia).
Ed. Ubieto, p. 322, núm. 338.
Ed. García Andreva, p. 239.

XLII. De terra vendita iuxta Villa Gundissalvo.

Sub nomine Christi redemptoris nostri. Ego igitur Munno, mea propria voluntate, vendidi ad tibi Salvator Sanchiz, nepus de dompno Salvator de Matr*<i>*ce, mea propr*<i>*a terra in loco quod dicitur Valle, partis Sancti Iacobi, iuxta Villa Gundissalvo, et terrade Dominico Leon, in precium quod nobis placuit, id est, qu*<i>*nque solidos argenti.

Et toto illo precio ego accepto tibi non remansit debito, et ideo ab hodie in ante, illa terra in tua maneat potestate per secula omnia, amen. Sancio Crespo et Galindo, fidiatores; Vincenti Memez et Sancio Beilaz, auditores.

Si quis vero homo ex quolibet genere tam consangu*<i>*neis qu*<a>*m extraneis, ad tibi, Salvator Sanchiz, retentu facere conaverit, pariet ad palacium LX*<a>* solidos, et ad tib*<i>* illa terra duplata.

Facta carta in era MCII*<a>*, regnante Sancio rex in Pampilona et in Naiera, Petrus abba in Sancti Emiliani.

Data reise II*<o>* argenteos et medio carabito de vino.

Et ego Salvator Sanchiz predicta terra que comparavi, pro remedio anime mee, concedo et confirmo ab honore Sancti Emiliani, ut ibi permaneat semper.

Doña Gontroda y sus hijas venden un solar a Domingo Gútiz en Ayuelas.

Bec. Gal., fol. 163v.

Ed. Ubieto, p. 333, núm. 352.

Ed. García Andreva, p. 867.

Ego domna Gontrueda et filias meas vendimus nostro solare in Faiolas, latus casa de Monio Gomiz: de alia pars, carrera; ad tibi, Dominico Gutice et uxor tua, in XXX solidos; in **raisce**, solido.

Si quis ex meis propinquis voce levaverit, pariet LX solidos.

Era MCIII<a>. Vincenti, fidiator.

Doña Oñeca vende media viña a don Juan en Leiva.

Bec. Gal., fol. 223 - 223v.
Romero (Colec. Ming.), núm. 284.
Ed. Serrano, p. 250 - 251, núm. 245.
Ed. Ledesma, p. 35, núm. 35.
Ed. García Andreva, p. 1118.

CCCLXXI. De vinea in Leiva; et palacios in Fermosiella et in Moscatuero cum divisas; et de solare cum divisa in Villa Nueva; et de solares in Ponticurvo.

In Dei nomine. Ego domna Onneca, placuit mihi, mea spontanea voluntate, et vendo ab tibi, domno Iohannis, media vinea in Plano de Leiva, super ipsa de illo peral de Sancti Martini, et de alia parte, de Bermud Gutierrez; et alia parte, de Iohannis Teilo; quantum placuit inter me et te, id est: in XXXV solidos, et in **resce** VI panes, et I tozino et quatuor kamelas de vino. Et de ipso precio apud te nichil remansit debitum. Et de odierno die in tuo iuro fiat confirmata ipsa vinea per infinita secula, amen.

Si quis homo de mea generatione aut de filiis aut neptis aut propinquis aut extraneis voce inquietare voluerit, quomodo pariet a parte regis LX solidos, et ad tibi, domno Iohannis, ipsa vinea duplata vel meliorata in tali simili loco pernominato en Nagera.

Facta carta conparationis die notum II idus mai.

Ego domna Onneca, simul cum meo sobrino, domno Lupe, donamus vobis fidiatores: Munio Nunnez, fidiatores; Sancio Alvarez, fidiator; domno Milian, fidiator; Fanni, fidiator; Garcia Sancioz, hic testis; domno Sancio de Leiva, testis; domno Paschual, testis; Scemen Sanchez, testis; Nunno Munnioz, hic testis; Galindo, suo mancipio de domna Onneca, hic testis.

Ego domna Onneca, simul cum meo sobrino, domno Lupe, cum istos fidiatores et cum istos auditores roboramus et confirmamus ista cartula in tuas manus de domno Iohannis. Et cum manus nostras proprias signos iniecimus (**dos cruces**) ut sit confirmata ipsa vinea in secula seculorum, amen.

Regnante Aldefonsus rex in Legione et in Castella et in Pampilona; senior Bermud Gutierrez in Gracione; merino Garcia Belascoz, et saion Sarrazin, et Beila, saion et andator de illas villas; et merino in Naiera, Peitro Iohannis; et merino in Cereso, Martin Sanchez; et cabazohe, Dominico Sanchez.

Gundissalvus monachus exaravit hanc cartula. Era MCXVIII.

El concejo de Madriz vende a Muño de San Millán unas tierras para cultivo cercanas a los monasterios de Santa María de Yermo y San Sebastián.

Bec. Gal., fol. 5v - 6.
Ed. Ledesma, p. 46 - 47, núm. 50.
Ed. García Andreva, p. 146.

VIII. Et de eius termino ab libertatem laborandum.

Sub Christi nomine redemptoris nostri. Nos itaque, omnes homines de Matrice, talis nobis accessit voluntas ut venderemus tibi, emtori nostro domno Munnio de Sancti Emiliani, loca que possis arare et inde noales et agros facere. Id est, inter discursum rivi et monasterium Sancte Marie de Iermo et Sancti Sebastiani, et per circuitu eorum, ubicumque volueris liberam habeas potestatem rumpere et arare et agros inde facere, quos possis in dies tuos tenere et post obitum tuum ad Sanctum Emilianum tradere. Et accepimus de te precium designatum, id est, VI solidos argenti. Sed non tantum pro illo precio damus hanc solutionem tibi, sed pro bona amicicia que inter te et nos est, et quia que necesse sunt nobis semper invenimus apud te. In **rexe** vero, duos de te accepimus carabitos de vini.

Si quis autem nostrorum aut alienorum hoc nostrum factum disrumpere vel auferre tibi et Sancto Emiliano voluerit, sit a Domino maledictus et in inferno baratro sine fine cremandus. Sed hac in vita in cauto solvat ad regis partem LX<a> solidos.

Regnante in tota Hispania rege Aldefonso et, sub eius manu, Petrus Iohannis in Naiera et in Matr<i>ce.

Nos autem, totum concilium matr<i>cense, pro hac mercatione, fidiatores dedimus et nos ipsi unanimes confirmamus: Dominico Belascoz, fidiator; Eximino Ionti, fidiator; Sabastiani, fidiator; Galindo, fidiator; Sancio Ionti, fidiator; Enneco de Barriuelo, fidiator; Gomiz Belascoz, fidiator; Dolquiti, testes; Gomiz, testes; Sancio Calvo, testes; Gomiz Semenez, testes.

Gundemarus sc<r>ipsit.

Facta carta in era MCXX<a>.

Jimeno y su hermano Sancho venden a San Millán sus casas y cotos en Villagonzalo.

Bec. Gal., fol. 22v.

Ed. Ledesma, p. 74, núm. 97.

Ed. García Andrevá, p. 238.

De casas comparatas in Villa Gonzalvo.

Ego Scemeno et frater meo Sancio de Villa Dolquit vendimus casas nostras in Villa Gonzalvo, latus rivo cum suos ortos, in XX<ti>solidos, raise X argenteos, ad vobis Alvaro abba Sancti Emiliani. Cauto retemti LX<a> solidos; et duplo.

Et sunt fidiatores: Lope de Cannas et Sancho Blasquoz, de Villa Gonzalvo, et testes Dominico Monnioz et Sancio Garceiz.

Era MCXXIII<a>.

Gutier y su mujer Muñata venden la octava parte de la heredad que tenían en San Félix de Morales.

Bec. Gal., fol. 70v.

Ed. Ledesma, p. 95, núm. 138.

Ed. García Andrevá, p. 469.

Ego Gutier et uxor mea Munnata vendimus nostra octava parte quem habemus in Sancti Felicis, cum exitus et introitus et hereditatem integr<a>m ad tibi, Azenari Garceiz, in XII solidos argenti, in **raisce** II<as> camelas et media, V panes, I<a> capeza de porci et uno spinazo.

Cauto retentu, LX<a> solidos; et duplo ad regula.

Fidiator Blasco Ovecoz et Sancho Blascoz. Et testes Nunu et Gomiz.

Era MCXXIII<a>, Alfonsus rex.

Jimena, hija de don Diego, vende a Jimeno Gomesano y su mujer Dota una tierra en el término de Villar, junto a una serna de San Millán.

Bec. Gal., fol. 192 - 192v.
Romero (Colec. Ming.), núm. 310.
Ed. Serrano, p. 320, núm. 35 (noticia).
Ed. Ledesma, p. 104 - 105, núm. 148.
Ed. García Andreva, p. 988.

CCLXLII. De terra qu<a>m dedit Scemena filia de domno Didaco.

Sub Christi nomine et individue Trinitatis. Ego Scemena, filia de duen Didago, veniente nobis necessitate, vendidi tibi, Scemeno Gomessano et uxor tua Dota, mea terra propria in loco que dicitur Flectare, ante Sancti Salvatore, iuxta serna Sancti Emiliani, de sinistra parte, via publica transit; habeas et teneas per secula, amen. Accepi enim de te, Scemeno, precium quod constitutum est quanto bene conplacuit, id est: XIII solidos argenti et in raise XIII<a> dineros. Et de ipso precio non remansit contra te debito.

Et dedi tibi fidiatores, quorum nomina hec sunt per singulos adnotata: Enneco Garceiz et Iohannis Petriz, fidiatores. Et sunt auditores: Sancio Scemeno, et Blasco Galindo, et Monnio Lifuarez de Gallinero et Blasco presbiter. Et creditur testificari uius rei ab omni ab omni concilio de Billar.

Si quis hoc nostrum mercatum disrumpere voluerit, filiis aut germanis aut neptis aut vicinos aliquis homo, ad parte regis LX<a>solidos argenti, et ab tibi, Scemeno, hanc terra duplata vel meliorata in tale loco.

Facta carta in era MCXXIII<a>, regnante Adefonso in Spania, et ab eius imperium, dominante Naiera et Calagurra, comite GarseaOrdonioz; et discurrante iudicio in Nagera, domno Kirame; et in Villare, abbas Blasius, sub Sanctus Emilianus; et iudice in Villare, Scemeno Gomiz, et saione, Gundissalvo.

Relación de posesiones de la Alberguería.

Bec. Gal., fol. 7v - 8.

Ed. Ledesma, p. 63, 64, 84 y 110; núm. 77, 78, 114, 154 y 155.

Ed. García Andreva, p. 153 - 158.

[Ledesma154] **XV. De hereditates de albergueria.**

Ego Clementi de Villa Gonzalvo trado corpus et anima mea ad atr<i>o Sancti Emiliani et tibi, patri Blasio abbati, et sub tua iussione ad albe<r>garia, ad domno Santio, cum omnia mea pertinencia, tam mobilem qu<a>m immobilem, meas casas et orto, cum III<or>nocares, II<os> ceresos, II<os> mazanos, III<or> cupas, III<or> arcas, et II<as> vineas in Teiares, latus Vinea de Elemosina; alia vinea in Teiares, latus vinea de Ionti, deorsum vinea <de> Scemeno Garceiz; alia roma in Via de Molinos, iuxta custodiera; alia vinea inLombo, latus malleolo de Sancho Enneco: de alia pars, vinea de Gomiz Sanchon; et I<a> terra cum suo linare iuxta rivo de Avantines; alia terra in <H>aribuenga, iuxta rate de Billar: de alia pars, terra de Sancho Garceiz de Villa Gonzalvo; alia terra in Valle de Cannas iuxta padul de don Sempron; alia terra in prato de Arenas, sub via de Matr<i>ce. Cauto CC solidos; et duplo. Era MCXXV<a>. [1087]

[inédito] Ego, Adrian de Terrero, dedi pro me anime et parentum meorum ad albergaria de Sancti Emiliani I<a> terra super Valle de Torca, latus via de Colia.

Et ego dompno Sancio de albergueria, per isti bone facti dedi tibi Adriani VIII solidos argenti. Quis retentu sit maledictum. Cauto LX<a> solidos; et duplo. Et sunt inter nos Sancio Blasco et Dominico Scemeno de Billa Gonzalvo testes.

[Ledesma114] **De albergueria.**

Ego, dompno Apparicio, dono ad albergueria de Sancti Emiliani I<a> vinea in Balcorna, iuxta vineas de Sancho Stefane de Cannas et de suos germanos: de alia pars, vinea de dompno Salvatore de Cannas; et de alia pars, v<i>nea de Azenari Sancho de Alesanco et de Cannas. Cauto LX<a> solidos; et duplo. Era MCXXIII<a>. [1086]

[Ledesma78] **Sancti Emiliani.**

Ego, senior Didaco Sanchiz, dono pro me anime ad Sancti Emiliani in Garaio meam porcionem, in Oihandiz meam porcionem, ut post obitum meum sit in Sancti Emiliani, et de totum meum mobilem terciam partem habeat Sancti Emiliani cum

om[n]e equ<a>lem, exceptis unam gregem de baccis qu<a>m dedi ad Onie. Cauto D solidos; et duplo. Era MCXXII<a>. [1084]

[inédito] **De albergueria.**

Ego Garcia de Balleciella et ego Sanchonielle, frater de Garcia Ferrero de Villa Gondissalvo, vendimus nostra vinea in Teggares, latus Vinea de Elemosina, ad vos dompno Sancio de albergueria, in XV solidos et carapito de vino. Cauto LX<a> solidos retentu. BlascoOvecoz et Gomiz Monnioz et Dominico Scemenoz et Gomiz Levite, fidiatores. Era MCXXVI<a>. [1088]

[Ledesma155] **<De albergueria.>**

Ego Gudumeri et uxor mea dompna Bona, de Matr<i>ce, <vendimus> vinea nostra in Teggares, latus vinea de filios de ScemenoGarceiz, ad vos dompno Sancio de albergueria in XIII solidos, **raisce** carapito et medio. Cauto LX<a> solidos; et duplo. Blasco Ovecoz et Millan Beila et Garcia Ferrero de Villa Goncalvo et Sancho Garceiz et Garcia Monnio de Matr<i>ce, fidiatores. Era MCXXV<a>. [1087]

[Ledesma77] Ego dompno Munnio comparavi I<o> malleolo de Gudumeri in precio XI soldos, et est vinea iuxta vinea de Sancti Emiliani, de Moreno. Cauto LX<a> solidos; et duplo. Sunt fidiatores Lazaro Ferrero et Dolqu<i>te Sempronio; e testes, Sancio Calvo, et Gomiz Semprongi, Scemeno Iontiz et Adriani. Era MCXXII<a>. [1084]

Aznar Garcés vende un huerto a San Millán en Alesanco.

Bec. Gal., fol. 146v - 147.

Ed. Ledesma, p. 127 - 128, núm. 183.

Ed. García Andruva, p. 805.

De orto in Alesanco.

Sub nomine sancte et individue Trinitatis. Ego Azenari Garceiz, tale venit voluntas vel necessitas ut venderem ortum meum proprium ad tibi, domno Blasio abbati, in villa que vocitant Alesanco, in precio que nobis placuit, id est, XX solidos, et in raisce, X argentos. Hoc precium totum accepi et post modum deinceps habeatis illo orto usque in seculum.

Si quis vero homo voce levaverit, ad iudicium C solidos conponat a parte rex, et a vobis de Sancti Emiliani, duplato vel meliorato.

Facta carta in era MCXXVI<a>, Alfonsus rex in Spaniam; Garsia comitis, dominatur Naiera.

Ego Azenari Garceiz confirmavi et testes tradidi: Roderico, confirmans; Dominico Martin, confirmans; Nunno Michael, testis; Munnio Furtunez, testis; Blasco Rodrico, testis; Gudumeri, testis.

Et nos, omnes concilio de Alesanco, audivimus, testes sumus.

Varios collazos de behetría venden sus solares al prior Muño Lifuar de Santa María de Ribarredonda, dependiente de San Millán.

Bec. Gal., fol. 134v - 135.
Romero (Colec. Ming.), núm. 332.
Ed. Serrano, p. 280 - 281, núm. 278 bis.
Ed. Ledesma, p. 139 - 140, núm. 203.
Ed. García Andreva, p. 752.

De collazos comparatos in Ripa Rotunda.

Sub nomine Christi redemptoris nostri. Hec est carta mercationis et conventionis quam fecimus ego domno Munio Lifuar, prior Sancte Marie de Ripa Retunda, et collazos de <e>adem villa: ego Didaco Alvarez, et Garcia Bravoggoz, et Fernan Feles, cum mea matre, et Vincenti Telliz, et Fernan Tellez, et Iohannis Zitez, et Salvator Vincentez, et Fernan Hannez et Scemeno Annaiaz. Nos omnes, spontanea propria voluntate, vendimus nostros propr<i>os solares, quia sumus de benefetria, ad vos domno Munio in XXX<a> XXX<a>solidos unusquisque ex nobis, et totum accepimus.

Et ego domno Munnio in Sancta Cruce de Ripa Rotunda dedi ad vobis omnibus **raisce** et roboratione, sicut usu terre, in presentia villarum terre, ut sint firmi in Sancti Emiliani.

Si qu<i>s ex nostris propinquis aut aliquis homo retemptaverit, sit a Deo maledictus, et cauto C solidos ad regis parte, et solares duplatos cum pertinentia ad monasterium.

Adefonsus rex in Toledo. Gomessanus, comes in Ponticurvo, testis; Gomessanus, episcopus burgensis, huic loco venit.

Hoc factum laudavit ad honorem Sancti Emiliani ab solutum permisit Garsia abba.

Facta carta in era MCXXVIII<a>.

Condesa de Fuentes vende dos eras, con su medio pozo, al prior del monasterio de Badarán en Salinas.

Bec. Gal., fol. 14 - 14v.
Ed. Ledesma, p. 167, núm. 249.
Ed. García Andreva, p. 204.

XXII. De duabus areis de Bataran, in Salinis.

In nomine Domini nostri Ihesu Christi. Ego, Cometissa de Fontes, vendidi duas eras in Salinas ad te, domnum Sancium pr*>*orem de Bataran monasterio, cum suo dimidio puteo, precium fuit duodecim solidis et **raxe** XII argenteis, iuxta puteum claussum Sancti Emiliani; in alia parte, site ere Munnionis Romes de Villachones.

Munio Severez hic test et Munnus Erero, testis; et Nunnus Sarrazinez, testis; Alvarus Severez, testis; Munius Nigrus, testis; dompnus Alvarus, testis; Beila Semenez, testis; Munnus Vita de Villa Nova, testis; Munnus Tellez de Villachones, testis.

Si quis autem ex nostris propinqu*>*s aut extraneis hanc nostram venundationem ausus fuerit disrumpere aut vituperare cupiens eam auferre vobis et a sancto loco, sit maledictus ab omnipotente Domino, demumque fiat particeps cum diabolis in inferno, sicque ad regis partem exsolvat centum viginti solidos, et retentum, ad regula duplatum vel melioratum in tale locum.

Facta carta in era MCXXXIII<a>, regnante rege Aldefonsus in Toletu, et in Castella, et in Naiera.

Relación de las posesiones de la Alberguería.

Bec. Gal., fol. 8v - 13.

Romero (Colec. Ming.), núm. 215.

Ed. Serrano, p. 316, núm. 8 (noticia).

Ed. Ubieto, p. 359, núm. 380.

Ed. Ledesma, p. 31, 47, 131, 136, 137, 144 - 147, 156, 158 - 166, 172, 173, 177, 181 - 183, 313 y 378; núm. 29, 51, 188, 198, 210, 213, 227, 228, 231- 248, 256, 257, 265, 270 - 272, 423 y 482.

Ed. García Andreva, p. 163- 198.

[Ledesma51] XVIII. De quatuor areis alberguerie in Salinis, et de alias hereditates alberguerie tam donatas quam comparatas.

Ego Salvator, nepoto de dompno Salvatore de Sancti Emiliani, dono ad illa albergueria de Sancti Emiliani una vinea iuxta vinea de Flaino Nigro et una terra parte Sancti Iacobi, iuxta terra de Ionti Golpegero, et a capite eius, semita transit, ut serviat ad Sancti Emiliani pro me anime. Era MCXX<a>. [1082]

[Ledesma210] De vinea in Via de Prato. Sub Christi nomine. Ego, Dominico Scemenoz de Villa Gundissalvo, et cognato meo, Enneco Ferrero, cum filiis nostris, tale venit nobis voluntas vel accessit necessitas, vendivimus nostra vinea propr<i>a in loco que dicitur Via de Pr<a>to, iuxta malliolo vetero, et de alia pars, vinea de illa albergueria, ad tibi dompno Sancio, custos pauperum, in precio quod inter nos bene complacuit, id est, XX<ti> VII solidos argenti, et in raxe, XX<ti> denarios, ut serviat in Sancto Emiliano per secula, amen. Si qu<i>s ex nostris propinquis inqu<i>etare voluerit, filiis, germanis, neptis aut congermanis, CCC solidos exsolvat ad parte regis, et illa vinea duplata vel meliorata in tali loco. Inde ego, Dominico Scemenoz, et Enneco Ferrero, cognato meo, donamus et confirmamus fidiatores, nomina eorum hec sunt: Sancio Blascoz, Sancio Garceiz, Gillelmo Franco et Sancio Galindez, et omne conciliode Villa Gundisalvo, testes et confirmantes. Facta carta in era MCXXVIII<a>, regnante Adefonso rex in tota Ispania; sub eius imperio, comite domno Garsea, dominante Naiera; in Sancti Emiliani, in Sancti Emiliani, dompnus Blasius abba. [1091]

[Ledesma231] De vinea in Teggares. In Dei nomine. Ego Sancio Scemenoz, cum sociis meis, nomina eorum hec sunt, Gomiz Enneco, Dominico Ennecoz, cum suis germanis, <Gomiz Ferruto, cum sua filia, Dominico Sancio, cum suis germanis>, et dompna Oro, vendidimus nostra propr<i>a vinea ad tibi,

dompno Sancio de Sancti Emiliani, in loco que dicitur Teggares, iuxta vinea de illa albergueria, et de alia pars, via de molinos que vadit a Cannas de Iuso, que serviat in illa albergueria per secula, amen. In precio quodinter nos placuit, id est, XXI solidos argenti et in **raxe** XXI denarios, quod ego Sancio Scemenoz, cum sociis meis, totum precium acceptum, et illa vinea in conspectu de nostris fidiatores in iure de Sancti Emiliani confirmamus. Et qui voluerit vobis retemptari pariet ad parte regis LX<a> solidos argenti. Inde ego, Sancio Semenez, cum sociis meis, donamus et confirmamus fidiatores: Dominico Scemenoz, Scemeno Fortunez, Miliane Beilaz, et Dominico Garceiz, Semeno Ennecoz, fidiatores et testes.

[Ledesma232] **De vinea in Teiares.** Sub Christi nomine. Similiter ego, Dominico Sancio, cum sociis meis, nomina eorum hec sunt, Gomiz Sancio, et Sancio Monnioz, vendidimus nostra propr<i>a vinea ad tibi dompno Sancio, custos pauperum, in precio quod inter nos bene complacuit, id est, VIII solidos argenti, et in **raxe** VIII denarios, in loco que vocitant in Teggares, iuxta vinea de Sancio Garceiz; et de alia pars, vinea de Sancti Emiliani. Confirmamus per secula, amen. Et qui voluerit vobis retemptari pariat ad parte regis LX<a> solidos. Inde ego, Dominico Sancio, cum sociis meis, donamus fidiatores Sarrazin Gomiz, merino, Sancio Monnoz, et Cristoval de Villa Gundisalvo, Blasco Ovecoz, Dominico Scemenoz, fidiatores et testes.

[Ledesma188] **De linare in Avantines.** In Dei nomine. Ego Gomiz Enneco, et Andres, cum totas nostras gentes de Villa Gundissalvo, vendidimus nostro proprio linare in Avantines, iuxta vineas de Vuenneca, de alia pars, terra de Clementi, in precio quod inter nos bene complacuit, III<os> solidos argenti et in **raxe** II<os> denarios, ad tibi domno Sancio, custos pauperum, ut serviat in Sancto Emiliano per secula, amen. Et sunt fidiatores pernomatos Dominico Scemenoz, Sancio Blascoz et toto concilio de VillaGundissalvo, testes. Et qui voluerit vobis retemptari, ad parte regis pariat LX<a> solidos, et illo linare duplatum. Era MCXXVII<a>. [1089]

[Ledesma233] **<De albergueria.>** In Dei nomine. Ego Galindo Carcerero, pro remedio anime mee, I<a> terra in Teggares, iuxta defesa de Villa Gundissalvo, ut serviat ad illa albergueria in Sancto Emiliano, iuxta vinea de Iohannis Clementi; de alia parte, vinea de Blasco Scemenoz. Et qui voluerit eam retemptare, duplum in tale loco.

[Ledesma234] **De vinea in Foio, parte Cordovin, et terra super Cordovin.** Sub Christi nomine. Ego Tello Vassallet, pro remedium anime mee, ad illa albergueria de Sancti Emiliani dono una vinea in illo Foio, parte Cordovin, iuxta vinea de Fortun Sancio de Cannas; et ad capite eius, vinea de Vallis Venera; et una terra

super Cordovin, iuxta Padul, ut serviant ad Sancto Emiliano. Et qui voluerit eas retemptare, duplum in tale loco.

[Ledesma198] **De vinea albergueria.** Sub Christi nomine et individue Tr<i>nitatis. Ego, Dominico Vincentiz de Villa Gundissalvo, tale venit mih<i> necessitate, vendidi mea propr<i>a vinea ad tibi, Alvaro de illa albergueria de Sancti Emiliani, in loco que dicitur Teggares, iuxta vinea de Iohannis Clementi, et de alia pars, via que currit de Cannas de Iuso ad molendinos, in precio quod inter nos bene co[m]placuit, id est, XII solidos argenti; in **raxe**, I solido, ut habeas per secula, amen. Et sunt fidiatores pernominatos: Simpronio Simprenez, Sancio Blascez, fidiator, Dominico Monnoz, fidiator. Sunt testes: Semeno Fortunez de Pazongis, Salvator Sancionis. Si quis homo inqu<i>etare voluerit, filiis, germanis, neptis aut vicinis, LX<a> solidos pariat; et ad tibi Alvaro, illa vinea dupplata et meliorata in tale loco. Era MCXXVIII<a>. [1090]

[Ledesma213] **De vinea alverguerie in Tegares.** In Dei nomine. Ego duena Buena Monnioz, antenata de Adriane de Terrero, tale venit mih<i> voluntas vel accesit necessitas, vendidi mea propr<i>a vinea ad tibi Alvaro, de illa albergueria de Sancti Emiliani, in locoque dicitur Teggares, iuxta vinea que fuit de Gudumeri de Matr<i>ce, et est modo de Sancti Emiliani, et de alia pars, via que currit de Cannas de Iuso ad molendinos, in precio quod inter <nos> bene complacuit, id est, XII solidos argenti, et in **raxe**, VIII denarios, ut habeas per secula, amen. Et sunt fidiatores pernominatos: de Villa Gundissalvo, Monnio, filio de Anderchina, et Dominico Monnioz; de Cordovin, Blasco Gomiz. Et auditores de Villa Gundissalvo, Monnio Ennecuz et Dominico Ennecoz, frater eius. Si quis homo inqu<i>etare voluerit, filiis, germanis, neptis aut vicinus, LX<a> solidos pariat ad parte regis, et ad tibi Alvaro illa vinea dupplata vel meliorata in tali loco. In era MCXXX<a>. [1092]

[Ubieto380] **De vineis albergueriae.** Sub nomine Christi redemptoris nostri. Ego igitur Munio conversu, mea sana et integra voluntate, offero corpus et animam ad atr<i>um Sancti Emiliani, in manus Blasconi abbati et presentibus fratribus, cum duabus vineis. Ex his, una in loco quod est via Cordovin; et alia vinea, in Lombo. Et duas terras, una in illo valle: de una parte, terra de Sancio Enneco; de alia parte, terra de Ionti; et alia in illo iulacar. Et medietatem de illo molino qui est in introitum Ville Gundissalvo, quem ego medipse feci. Tali eas offerens ordini ut qu<a>mdiu vivens fuero corpore, cum illis serviam Deo et Sancto Emiliano, abbati et fratribus omnibus. Et post obitum meum, deserviant in Sancti Emiliani porta peregr<i>nis omnibus advenientibus illas duas predictas vineas, cum mea cupa, et duas terras, et de molino, medietatem. Sint a me offertas in Sancti Emiliani per omnia secula, amen. Si quis vero, ex abbatibus seu

ex fratribus, hanc meam donationem alio quovis loco vel homini prestando alienaverint, sit a Domino Deo omnipotenti excommunicatus, et a cetu christianorum seclusus, cum demonibus eternas penas sustineat luiturus, in secula omnia, amen. Facta carta donationis seu offertionis sub era MCVIII<a>, feria III<a>, XI kalendas octobris, luna XI. Munio exaravit in Christo. [1070]

[Ledesma227] **De albergueria.** Ego, Galindo Salvatore, et uxor mea, Maduenna, vendimus a tibi, dompno Sancio de albergueria, nostram propr<i>am terram iuxta via que vadit ad Avantines, de una parte, terra de Garcia Ferrero, de alia parte, terra de Blasco Ovecoz, in precio quod nobis placuit: VIII solidos, et VIII denarios in **rexe**. Lupe de Terrero, et Gomiz maiorino et Domingo Semeno de Villa Gonzalvo, fidiatores; Scemeno Sancio de Villa Dolqu<i>te et Galindo, nieta de don Galindo de Terrero, oditores. Era MCXXXII<a>. [1094]

[inédito] **De cambio de albergueria et Sanct<i> Sebastiani.** De terris que acceperunt dompnus Blasius abba, et domnus Gomessanus, et omnes seniores Sancti Emiliani de albergueria, et dederunt a domno Garsia de Sancti Sebastiani: una terra que rupivit domnus Tellus, iuxta rozam Sancti Emiliani; et alia que emit dompnus Sancius a plebe de Matr<i>ce, et semitam Sancti Sebastiani pergit per medium; et alia terra que rupivit dompnus Sancius de fonte ad sursum. Et pro ipsas terras dederunt alias terras alberguerie pernomi[na]tas: una terra super Cordovin, iuxta viam de Valle de Cannas; et alia terra que fuit de Blasco Ovecoz et de domna Bona, iuxta viam que pergit ad Avantines; et alia terra que est in exitu, et dedit dompnus Alvarus abba in prestamo a Blasco Ovecoz.

[Ledesma235] **De cambio albergueria et Badaran.** De terras que acceperunt de portillos de Badaran: I<a> terra super prato de Badaran, que fuit de Sancio Enecoz; alia iuxta ipsa, que fuit de Dominga, mulier de Blasco Sancion. Et pro ipsas terras dederunt alias terras albergueriae: I<a> terra in Avantines, iuxta terra de Amunna de Ruego, in caput de surso, terra que fuit de Blasco Ovecoz; alia terra sollas eras de Villa Gonçalvo, iuxta terra que fuit de Garcia Ferrero, et fuit de dompno Tello; alia roma sub via de Vadiello, iuxta terra de Dominico Garsia.

[Ledesma482] **De alia vinea alberguerie.** Ego, domno Sancio Garsea, comparavi una vinea de meo propr<i>o argento de Sancio Gomiz et de Urraca, sua uxore, de Villa Gonçalvo, in loco qu<e> dicitur Avantines, XIII solidos de argento in precio, in **raxe**, uno solido, ut sit firma in secula seculorum, amen. Et sunt fidiatores: Fuertes Blascoz, et Tello Bacova, et Blasco Monnio de Cannas et Sancio Salvator de Cordovin, testes, fidiatores. Et sunt auditores: Dominico Monnioz, et don Guigelmo et Semen Garcia. A suo limite, vinea de Leon; de alia parte, duenna de Sancio Galindo. Qui voluerit retemptare, pariat a rege LX<a> solidos; ipsa vinea duplata a suo limite.

[Ledesma242] **De albergueria.** Ego, senior Lope Blascoz, et uxor mea, dompna Sancia, et Petro, filio meo, cum fratribus suis, donamus una terra ad albergueria de Sancti Emiliani pro anima de Lope Blascoz, cum pomiferis suis. Et ipsa terra iacet in rivo Ancenios: de una parte, terra de Dominico Didacoz; de alia parte, rivo de Anzenios. Si quis autem ex nostris propinqu*s* aut neptis aut extraneis aut quislibet homo disrumpere aut violare voluerit, pariat a parte regis II<as> libras auri, et ista terra duplata vel meliorata in tali loco. Facta carta in era MCXXXIII<a>. [1095]

[Ledesma243] **De eodem.** Ego dompno Sancio comparavi una terra de Gomiz Santion et de suo fratre Salvatore iuxta rivuo de Avantines in XIII solidos de argento; in **raxe**, X denarios. Et sunt fidiatores Scemen Garcia, et Domingo Semeno et Gomiz Levite et Sancio Gomiz et Salvator et Fuertes Blascoz, fidiatores. Si quis disrumpere voluerit, pariat a parte regis LX<a> solidos et tib<i>, dompno Sancio, ista terra duplata vel meliorata in tali loco. Era MCXXXIII<a>. [1095]

[Ledesma228] **De eodem.** Ego, senior Ienneco Azenariz, mitto una vinea ad elemosina de Sancto Emiliano in Bovatiella, in loco que vocitant Focigo. Et si aliquis homo voluerit retemptare, filiis aut neptis aut extraneis, a parte regis solvat tres libras auri, et ipsa vinea duplata vel meliorata in tali loco. Regnante rex Adefonso in Ispania, et sub eius inperio, dominante comite domno Garsia in Naiera. Era MCXXXII<a>. [1094]

[Ledesma245] **De eodem.** Ego, Sancio Garceiz de Villa Gundisalvo, mitto una vinea ad elemosina de Sancto Emiliano pro remedio peccatorum meorum; et illa vinea est in Tegares, iuxta vinea de Ienneco Scemeno. Et si aliqu*s* homo retemptare voluerit, filiis, aut neptis aut extraneis, a parte regis solvat libra de oro; et a Sancto Emiliano ipsas hereditates duplatas vel melioratas, a suo limite. Era MCXXXIII<a>. [1095]

[Ledesma246] **De eodem.** Ego, Godo Galindez, et filiis meis, Fortun Alvarez et Lope Alvarez, donamus una serna in Communioni, et uno malliolo in Burgara, ad albergueria de Sancti Emiliani pro animarum nostrarum remedio. Si quis autem ex nostris propinqu*s* aut neptis, aut extraneis, aut quislibet homo disrumpere aut violare voluerit, pariat a parte regis II<as> libras auri.

[Ledesma244] **De eodem.** De cambio que fecit abbas Garsia et omnis congregatio Sancti Emiliani cum domno Sancio elemosinario. Acceperunt ab eo unam vineam in Mutilluri, et dederunt alberguerie pro ipsa vinea aliam vineam in Pago de Bataran, de super vinea de Harramelli, et ipsa vinea erat deserta. Si qu*s* hoc cambium voluerit disrumpere, sit a Domino Ihesu Christo

maledictus et a corporiscruoris Christi semotus, et cum Iuda traditore submersus in inferno. Facta carta in era MCXXXIII<a>. [1095]

[Ledesma247] **De eodem.** In nomine Christi redemptoris nostri. Ego dompno Simeon de Villa Gundissalvo, dono ad atr<i>um sanctorum confessorum Felicis et Emiliani una terra super villa, iuxta Campo, et de alia pars, terra de Dominico Semenez, et de aliapars, terra de Blasco Sancio de Subripa, que serviat pro anima mea ad illa albergueria in manus Sancioni. Si quis tamen ex nostris propinquis inquietare voluerit, germanis, neptis aut extraneis, sit a Domino Ihesu Christo maledictus et a corporis cruoris Christi alienatus, et cum Iuda traditore submersus in inferno, amen. Et ad parte regis LX<a> solidos, et ista terra dupplata vel meliorata in tali loco.

[Ledesma236] **De duabus areis alberguerie in Salinis.** In nomine Domini nostri Ihesu Christi. Ego, Matrona de Atiega, et meus vir, Tellus Nunnez, et dompnus Tellus, filius noster, vendidimus duas eras in Salinis tibi dompno Sancio elemosinario, cum suo puteo, quodest de Agaia Munoz, iuxta aliud puteum clausum de Sancto Emiliano, de alia parte sunt ere de Monnio Romes de Villachones, in XII<im> solidis in precio, et in raxe accepimus XII<im> argenteos.

[Ledesma237] **De alberguerie.** Sub Christi nomine redemptoris nostri. Ego, Galindo Salvatore de Terrero, et uxor mea, Maduenna Vincenti, vendimus tibi, dompno Sancio elemosinario, unam terram sub Villa Gundisalvo: de una parte iacez terra de Dominco Munnioz; de alia parte, Dominico Didaz; et accepimus de te precium XIII<im> solidos, et in raxe I solidum. Sunt fidiatores Dominico Munnioz, Milian Beila et Dominico Vincenti. Qui autem retemptaverit eam, ad partem regis exsolvat LX<a> solidos, et ad regulam ipsam terram dupplata.

[Ledesma257] **De terra in Teiaries.** Ego, duenna Bona, et Scemena, et noster frater et nostra soror de Villa Olquit, vendimus tibi, dompno Sancio, unam terram in Teggares, iuxta robretum de Villa Gundissalvo, in precio XX<ti> solidos: et in una parte est sita de Dominico Didacoz terra; de alia parte, vinea de Dominico Blascoz. Fideiussores <sunt>: Fuertes Blascoz, et Dominico Munnioz, et Dominico Fuertes, et Milian Beila et Dominico Simeon. In raxe, XVI denarios. Si quis ex nostris extraneis seu homo voluerit retemptare, pariat ad partem regis LX<a> solidos et terram dupplata vel meliorata in tali loco. Facta carta in era MCXXXIII<a>. [1096]

[inédito] **De alberguerie.** Ego, abbas Belasius, dono duas vineas a la albergueria pro anima mea et pro anima de meo sobrino Lazaro. La una vinea est enno valle allende Terrero: de una pars, vinea de Ienneco Munnioz; et de alia pars,

vinea de Garcia Sancioz. Et alia vinea est in loco que vocitant Pago de Bataran, iuxta vinea de dompno Semeno. Et si aliqu*s* homo de meis aut extraneis voce levaverit fiat ille homo maledictus et excommunicatus a Deo omnipotenti. Et a parte rex LX<a> solidos argenti, et ad tibi, dompno Sancio, illas vineas duplatas vel melioratas.

[Ledesma248] **De terra alberguerie.** Sub Christi nomine. Ego Dominico Vincencius et uxor mea Maduenna vendimus unam terram tibi dompno Sancio iuxta rivum de Avantines, de alia parte, de Fortunione Blasio sua terra, in precio VIII<o> solidos et dimidium, in **raxe** VI denarios. Et sunt fidiatores Dominico Didacoz et Dominico Ennecoz et Leon et Iohannis Sancio de Cordovin. Oditores Sancio Munnio et Garcia Acenarez. Si quis homo voluerit hanc terram retemptare ad regis partem persolvat LX<a> solidos et Sancto Emiliano ipsam terram duplatam in tali loco. Facta carta in era MCXXXIII<a>. [1095]

[Ledesma238] **De area alberguerie.** In Dei nomine. Ego Nunno Severez dono una era ad illa albergueria de Sancti Emiliani, que serviat pro remedio anime mee, super illo Pozo de la Viga.

[Ledesma29] Sub Christi nomine redemptoris nostri. Ego Nunno Semenez vendidi una era in Salinas ad tibi, abbate domno Blasio, in illa aria iuxta era de Sancti Emiliani; de alia parte, era de Vicenti Sanchez; et accepi de te, precium XIII solidos argenti. Ego, Blasio abba, dono ista era ad illa albergueria et ad tib*s*, dompno Sancio elemosinario, que serviat pro remedio anime mee.

[Ledesma239] Sub Christi nomine. Ego Monnio Monniuz et uxor mea Monnina vendimus una era in Salinas ad tibi, dompno Sancio elemosinario de Sancti Emiliani, sub illos silos de illa ripa. Accepimus precium de te una equa, cum sua filia. Si quis ex nostris propinqu*s* vel extraneis seu homo voluerit retemptare, pariat ad parte regis LX<a> solidos, et ista era duplata vel meliorata in tali loco.

[Ledesma256] **De vineis albergarie.** Ego, Sancio Gomiz de Villa Gundissalvo, cum meis filiis, vendidi tibi dompno Sancio, in Avantines totas meas raciones de vineis quas habui iuxta viam de molendinis que vadit ad Cannas, in XVII solidos, in **raxe** I<m>solidum et I<m> denarium. Fidiatores sunt: Munnio Beila, Ennecus Sancius, Semen Enneco, Fortun Blasoz. Auditores sunt: Dominico Semenez et Sancio Blasoz. Facta carta in era MCXXXIII<a>. Qui autem retemptaverit eam, ad regis partem LX<a> solidos exsolvat, etad regulam, duplatas ipsas terras. [1096]

[Ledesma240] **De vinea in Teiaries.** Ego, Fortun Blasio, et uxor mea, Semena, facimus cambium cum domno Sancio. Dedimus nostram propr*am* vineam in Teggares ad dompnum Sancium, et accepimus unam terram ab illo in Avantines, et

II<os> solidos de argento et qu[a]tuor iuvas. Dedimusque ei fidiatores: Dominicum Scemenum et Ennecum Sancium et Sancium Gomessanum.

[Ledesma423] **De serna Sante Eugenie.** Sub Christi nomine. Ego abbas Garsia, cum tota congregatione Sancti Emiliani qui sub regula sancti Benedicti michi sunt obedientes, id est, pr<i>or Gomessanus, et senior dopnus Gomessanus, et dompnus Sancio Gallen, et dompnus Sancius de Pino, et dompnus Iohannis, sacr<i>sta, et dopnus Garsias, rectorero, et Munnio Iohannis, et dompnus Dominicus, magister, et Saturninus, et Garcia de Faiola, et Sancio de Grannione, et Gomicio Fredinandez, et dompno Blasio de Sancto Petro et dompnus Garsias de Artable, tam maiores qu<a>m minores, petimus tibi, dompno Sancio, ipsam sernam de Sancto Sebastiano in iuso usque in ipso rivo, tota ad integr<i>tatem, quam tu per manus tuas de montibus et pennis et spinis mundasti, et per ipsam sernam <damus> aliam domui peregr<i>norum pro nostris animabus. Et ipsa serna qu<a>m nos dedimus est in Sancta Eugenia, super viam. Et de isto die si aliqu<i>s homo contempionem voluerit facere Deus habeat cum illo et sanctus Emilianus, et sanctus Felix, amen.

[Ledesma265] **De area albergarie in Salinis.** In Dei nomine. Ego, dompna Massuara de Salinas, cum filiis meis, vendo tibi, dompno Sancio de elemosina Sancti Emiliani, eram unam de sal, iuxta eras de dompno Enneco de Cannas, in precio quod inter nos et te placuit, id est, X<m> solidos argenti et X in raxe; et de ipso precio nichil apud nos remansit. Et ipsa era est in illa aria iuxta de las eras de Sancta Maria de Cannas. Si quis autem ex meis propinqu<i>s aut extraneis vocem levaverit aut retemptare voluerit sit a Deo maledictus et cum Iuda traditore in infernum fiat socius; infra, ad regalis partem exsolvat LX<a> solidos, et ad regulam, ipsas eras duplatas. Facta carta in era MCXXXV<a>, regnante rege Aldefonso in Ispania, Didaco Sancio, dominante Salinas, sub eius iussu Munnio Ovecoz, merino. Ovieco Salvatores, test; Sarrazin Monnioz, testis; Ovieco de Sancta Maria, testis; Daniel et suo filio Martin, testes; Nunu Suverez, et dompno Alvaro et toto concilio de Terrazos, auditores et testes. [1097]

[Ledesma270] **De malleolo in Padulegga.** Sub nomine sancte et individue Trinitatis, scilicet, Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ego, Munnio Guttia de Zufuri et de Naharruri, mitto unum maguelum in Padulegga, pro remissione peccatorum matr<i>s mee, in elemosina Sancti Emiliani; ad latus eius, vinea de Munnio Didaz. Si quis aliqu<i>s ex meis propinqu<i>s aut extraneis eam auferre voluerit ab elemosina pauperum, sit segregatus a consorcio sanctorum et luat penas cum Iuda traditore in secula seculorum; atque a parte regis solvat LX<a> solidos, et ipsam vineam duplatam vel melioratam in tali loco. Facta carta in era MCXXXVI<a>. [1098]

[Ledesma271] **De vinea in Padulegga.** Sub nomine sancte et individue Trinitatis, scilicet, Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ego dompnus Pantaleon mitto unam vineam in Padulegga, in loco qui vocatur Sagarraga, cum voluntate matris mee, pro remissione peccatorum fratris mei Munnioni, ut det ei Dominus requiem sempiternam. In latere eius, vinea de Fortun Guttia. Si quis aliquis ex meis propinquis aut extraneis eam aufere voluerit ab helemosina pauperum, sit segregatus a consorcio sanctorum et luat penas cum Iuda traditore in secula seculorum; atque a parte regis solvat LX solidos, et ipsam vineam duplatam vel melioratam in tali loco. Facta carta in era MCXXXVI. [1098]

[Ledesma272] **De terra comparata alberguerie.** Sub nomine sancte et individue Trinitatis, scilicet, Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen. Ego, Amunna de Ruego, vendidi vobis, dompno Sancio, unam terram in XX et VIII solidos, et in raxe II solidos: de parte de suso, via que vadit ad illos praelios de Avantines et que vadit a Cannas. Et ego Amunna dedi tibi dompno Sancio fidiatores: Semen Enneco, et Domingo Sancio, et Domingo Semeno, et ambos suos filios, et Iohannis Sanchoz, et Sempron de Villa Gonzalvo, Semen Fortun, et Sancio Salvator, et Sancho Gomiz Cabello Albo. Sunt testes, et tota Villa Gonzalvo. Facta carta in era MCXXXVI, regnante rege Aldefonso in Ispania, comite dompno Garsea in Nagera, dompno Kirame, alcalde, et Garsea Garceiz, merino; et in Sancto Emiliano, domno abbate Garsea; et in Villa Gonzalvo, Semen Fortun, merino, et Stefano, saione. Et si aliquis homo aut ex meis filiis aut netis aut propinquis voluerit vocem levare, pro illa pariat a rege duas libras de oro, et ipsa terra duplata aut meliorata in tali loco. [1098]

[Ledesma241] **De vinea alberguerie.** In Dei nomine. Ego dompno Lakenti dono ad illa albergueria Sancti Emiliani una vinea iuxta illa custiera, ut serviat pro remedio anime mee. Si quis ex meis propinquis, germanis, neptis aut vicinis inquietare voluerit, LX solidos ad parte regis exsolvat et illa vinea duplata vel meliorata in tali loco.

Don Sancho de la alberguería de San Millán compra dos viñas al prior Gómez.

Bec. Gal., fol. 8.

Ed. Ubieto, p. 125, núm. 116 (fechado en 999).

Ed. Ledesma, p. 185, núm. 276.

Ed. García Andreva, p. 159 (fechado en 999).

XVI. De vineis de dompno Gomiz pr<i>ore.

Sub nomine Christi redemp[t]oris nostri. Ego dompno Sancio de albergueria Sancti Emiliani comparavi de argento de dompno Gomiz pr<i>ore duas vineas in Teiars: una ex his de filias de Sancio Garceiz, de dompna Bona et Scemena, latus de Garcia Ferrero, in XX<ti> III<os> (sic) solidos argenti, cum raise pro mortua; alia vinea de Gomiz, nepus de Iohannis Clementi, latus via que vadit a Cordovin, in XI solidos argenti, cum raise pro mortua.

Cauto retentu, LX<a> solidos; et duplo ad regula.

Sunt testes Dominico Scemeno et Dominico Monnio et Enneco Garcia et dompno Beila et dompno Scemeno et Azenari de Cannas.

Era MXXXVII<a>.